

Tisdagen den 25 April 1871.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades ett protokollsutdrag för den 22 och 24 dennes.

Föredrogs Konstitutions-Utskottets den 15 dennes bordlagda memorial N:o 6, angående det hvilande förslaget till ny Föreningsakt mellan Sverige och Norge.

Flere ledamöter begärde detta memorial ånyo på bordet; hvar efter Herr Grefven och Talmannen hemställde, huruvida Kammaren, i enlighet med den vid hållet Talmanssammanträde träffade öfverenskommelse, behagade besluta, att memorialet skulle företagas till afgörande nästkommande lördag den 29 dennes.

Svarades ja.

Efter föredragning af Stats-Utskottets den 15 och 24 dennes bordlagda memorial N:o 45, i anledning af erhållen återremiss å mom. e) och f) af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 40; företog Kammaren till förnyad pröfning ofvanberörda momenter, hvarvid desamma af Kammaren biföllos.

Föredrogs ånyo och biföllos Stats-Utskottets den 15 och 24 dennes bordlagda Utlåtanden:

N:o 46, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående understöd af allmänna fattigvårdsmedel åt arbetsföre svenske medborgare, hvilka i nödställd belägenhet aflemnas å svensk gränssort; och

N:o 47, i anledning af väckt motion om anslag för uppsättande

af ett kungörelseblad under benämning: "Sveriges allmänna tidningar" m. m.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets den 15 och 24 dennes bordlagda Utlåtande N:o 48, i anledning af väckt motion angående vidtagande af åtgärd för att åstadkomma större fullständighet af "Svensk författningssamling" och om anslag för detta ändamål.

Grefve Mörner, Oscar: Jag har visserligen icke något yrkande att framställa i detta ämne, men efter frågan om Svensk författningssamling kommit under Riksdagens ompröfning, vill jag gifva luft åt det missnöje, som är rådande rörande densamma. Det råder en långsamhet med dess utgifvande, som öfverskrider alla gränser. Kongl. Maj:ts förordnanden komma först månadtal efter deras utgifvande till landsorterna och uppläsa i kyrkorna, för att icke tala om de kungörelser, i hvilka tillkännagifvas, att Kongl. Maj:tt tillförordnat regering under någon bortresa från hufvudstaden. Dessa komma vanligen till landsorten först flera veckor efter det Kongl. Maj:tt kommit hem, hvarföre också dessa kungörelser i den socken, jag tillhör, aldrig blifva upplästa. Vidare borde väl också finnas någon tillsyn, att med urskillning föreskrifves hvad som skall uppläsa från predikstolen eller icke, så att det icke förordnas, att sådana långa kungörelser som medicinaltaxan med sina många och utförliga beskrifningar huru alla piller och pulver skola tillagas, i deras helhet skola uppläsa från predikstolen. Hvad som brister i lagen i detta hänseende kan likväl hjälpas genom ett förnuftigt tillvägagående å presterskapets sida, men hvad som i alla fall kvarstår är, att expeditionen är ytterst långsam och att en ändring häri behöfves. Något yrkande har jag som sagdt icke att framställa, men jag har ansett, att det icke kunde skada att framställa dessa fullt befogade klagomål öfver det sätt, hvarpå Svensk författningssamling redigeras och expedieras.

Herr von Koch: Icke heller jag har något bestämdt yrkande att framställa i afseende på det nu föredragna betänkandet, men jag vill likväl i anledning af Herr Sjöbergs motion om kungörelser i Svensk Författningssamling i protokollet hafva förvarad den tanke, att det vore nödvändigt, att någon åtgärd vidtoges i den syftning som lagberedningens för redan 25 år sedan aflättna skrifvelse innehåller, på det att kungörelser måtte komma landets befolkning tillhanda på det lämpligaste sättet. I afseende på hvad Grefve Mörner nyss yttrat om författningars uppläsande från predikstolen, tror jag mig veta, att detta ämne beror på Regeringens handläggning, då åtminstone för icke länge sedan utlåtande blifvit infordradt från vederbörande. Någon författning på grund deraf har dock icke emanerat, så att ett verkligt virrvarr i detta hänseende eger rum, der icke sunda förnuftet kommer till hjälp och kompletterar lagen. Som emellertid nu en enskild motionär fästet uppmärksamheten på de när-

varande bristerna, ehuru hans motion synes vara utförd på ett mindre följdriktigt sätt, så hoppas jag, att Regeringen tager saken om hand och afhjelper dessa brister, som redan länge varit erkända.

Herr Beckman: Ifrågavarande motion kan visserligen icke för närvarande leda till något praktiskt resultat, men jag ber dock att få instämma i åtskilligt af hvad föregående talare anmärkt. Det vore visserligen af behovet påkalladt, att en förändring åstadkommes i det sätt, hvarpå kungörelser i allmänhet publiceras och isynnerhet med afseende å författningars uppläsande från predikstolarne. Jag vågar uttala den förmodan att det skulle vara möjligt att åtminstone inskränka deras antal, hvilka skola från predikstolen uppläsas. Det har förefallit mig som om detta uppläsande icke alltid skulle vara nödvändigt. Så länge detta sätt för författningars publicerande kvarstår, torde väl vara oundgängligt att hvad af menighet bör iakttagas på detta sätt meddelas, men deremot icke allt som möjligen kan vara för den enskilde af vigt att känna. En del saker såsom medicinaltaxan och annat, som angår enskilda eller korporationer, torde icke vara af beskaffenhet, att på detta sätt kunna eller böra komma till allmänhetens kännedom. Det vill synas, som om flera inskränkingar här kunde ske.

Såsom jag redan yttrat har icke heller jag något yrkande att framställa, men efter saken kommit på tal, har jag velat uttala äfven min mening.

Öfverläggningen förklarades slutad och Utlåtandet bifölls.

Föredrogs ånyo och lades till handlingarne Stats-Utskottets den 15 och 24 dennes bordlagda memorial N:o 49, i anledning af Statskontorets underdåniga berättelse angående statsverkets spanmålsrörelse, undsättningsfonden och f. d. magasinsfonden.

Föredrogs ånyo och bifölls Stats-Utskottets den 15 och 24 dennes bordlagda Utlåtanden:

N:o 50, angående förändradt stadgande om räntebärande obligationers uppköpande af Riksgälds-kontoret;

N:o 51, angående uppkomna besparingar å medel, afsedda för inlösning af Riksgälds-kontorets obligationer och räntekuponer; samt

N:o 52, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående försäljning af en Göteborgs hospital tillhörig qvarnlägenhet i Forss ström af Ahle härad och Elfsborgs län.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets den 15 och 24 dennes bordlagda

Utlåtande N:o 53, i anledning af väckt motion angående eftergift af Kronans rätt till danaarf efter åtskilliga inom Westerviks samhälle afidna personer.

Herr von Koch: Jag har vid flera föregående tillfällen uttalat den åsigten, att ingen disposition af statsmedel bör ega rum på grund af enskild motion. Det är en sanning, att det stundom skett i danaarfsfrågor, och jag tror beklagligtvis till och med att något sådant en gång vid denna riksdag undgått min uppmärksamhet. I detta fall tyckas handlingarne jemte en underdånig ansökning hafva blifvit ingifna till Kongl. Maj:t, men man har icke haft tid att afvakta Kongl. Maj:ts yttrande, utan vänt sig direkte till Riksdagen med begäran om efterskänkning af medel, som tillhöra Kronan. Jag tror icke, att detta är lämpligt, och misstag skulle kunna göras, om man trodde på handlingar, som icke af vederbörande blifvit pröfvade, då jag nemligen föreställer mig, att det icke är möjligt för Stats-Utskottet att medhinna granskning af sådana handlingar. För min del vill jag derföre yrka afslag å Utskottets förslag, på det att, då ärendet i alla fall ligger hos Kongl. Maj:t, vi må få se, huruvida Kongl. Maj:t finner skäl att göra en proposition i ämnet till nästa Riksdag. Det är väl icke så brådtom med saken, att man icke kan vänta till dess.

Herr Odelberg: I anledning af den sista talarens anförande får jag upplysa, att då Stats-Utskottet företog detta ärende, erhöll Utskottet samtidigt alla handlingar i ämnet, som varit inlemnade till Kongl. Maj:t. Då handlingarne, som innehålla magistratens ansökan jemte Konungens Befallningshafvandes utlåtande deröfver, synas vara särdeles fullständig och saken således mer än vanligt utredd; då alla auktoriteter tillstyrkt bifall till ansökningen och antagligen en Kongl. proposition i ämnet hade blifvit till Riksdagen afgifven, om ej motion blifvit väckt, och ärendet, i följd deraf, blifvit i Stats-Utskottet företaget innan det af Kongl. Maj:t blifvit pröfvadt; då vidare det ändamål, hvartill dessa medel skola användas är synnerligen godt och då det slutligen sällan om ens någonsin lärer hafva kommit i fråga, att Riksdagen vägrat bifall till en sådan ansökning; så får jag tillstyrka bifall till Utskottets förslag.

Grefve Mörner, Carl Göran: För min del kan jag icke annat än godkänna riktigheten af de anmärkningar, som den förste talaren framställt mot Utskottets förslag, men då vi i går sväljde så stora kameler, vet jag icke, hvarföre vi i dag skola sila myggorna.

Herr von Koch: Det sista skälet kan jag icke godkänna. Jag beklagar, att man tagit sig för att svälja kameler, men jag vill för min del ändock försöka att sila myggorna.

Efter de upplysningar Herr Odelberg meddelat, att nemligen vederbörande verkligen varit hörda och att egentliga anledningen blott varit den, att Kongl. Maj:t icke hunnit att afgifva proposition, och vid det förhållande, att intet skäl förefinnes, att denna gång

något missbruk kommer i fråga samt att motionen dessutom föränledts just deraf, att den vana eller rättare sagdt ovana inritat sig, att på grund af enskild motion bevilja sådana afskrifningar, så vill jag *för denna gång*, och sedan jag uttalat ett varnande ord, icke motsätta mig bifall till Utskottets förslag, dock under uttrycklig förklaring, att jag hädanefter icke vill på enskild motionärs förslag disponera statsmedel, en grundsats, som förr icke varit vanlig, men som i sednare tider börjat tillämpas.

Friherre af Ugglas: För min del måste jag äfven hufvudsakligen instämma i de åsichter, som af Herr von Koch blifvit uttalade, men summan är så liten, att jag icke vill motsätta mig bifall till Utskottets förslag, så vida jag af Utskottets ledamöter kan erhålla en upplysning. Vid behandlingen af en likartad fråga förut under riksdagen, fattade denne Kammare det beslut, att den anmärkningsprocent, som bör författningsenligt tillkomma Kongl. Kammarkollegii advokatfiskal, skulle undantagas. Nu känner jag icke, om denna procent utgår blott efter det rättegång blifvit anställd eller äfven eljest, och jag anser derföre nödvändigt att få veta, om advokatfiskalens rätt blifvit iakttagen nu, så väl som förra gången. Detta torde emellertid ytterligare bevisa riktigheten af hvad Herr von Koch yttrat om olämpligheten för representationen att taga befattning med dylika frågor. såvida de icke utgått från Regeringen, som ju har tillfälle att utreda alla på saken verkande förhållanden. Jag anhåller om upplysning i det hänseende jag nämnt och anser för öfrigt hela saken temligen likgiltig.

Herr Odelberg: I anledning af den siste ärade talarens fråga får jag upplysa, att i detta fall någon rättegång icke förekommit, utan att endast en underdånig ansökning af magistraten i Westervik rörande disposition för slöjdskolan i nämnde stad af arfsmedlen efter de ifrågavarande personerna blifvit jemte Konungens Befallningshafvandes i Kalmar län utlåtande i ämnet till Kongl. Maj:t ingifven samtidigt med motionens väckande och att den underdåniga ansökningen jemte åtföljande handlingar blifvit från Kongl. Civildepartementet till Utskottet öfverlemnad.

Herr Stråle: Jag anser mig böra upplysa, att den sannolika anledningen till nu behandlade motion är den, att advokatfiskalen i Kammarkollegium granskat bouppteckningarne för åtskilliga år och, der arfvingar eller testamentstagare icke funnits, å embetets vägnar begärt Konungens Befallningshafvandes handräckning att erhålla upplysning om förhållandet med kvarlåtenskapen. Påtagligen har någon utifrån kommande påtryckning förorsakat magistratens i Westervik ansökan, ty de personer, hvarom här är fråga, afredo, Lundberg 1853, Fagerström 1856 och Persdotter 1863. Storleken af den provision, som advokatfiskalen på grund af anmärkning åtnjuter på influtna medel, erinrar jag mig icke för ögoblicket; men vid föredragningen af det af föregående talare omnämnda fall, meddelade Herr Thyseius upplysning i detta hänseende. Huruvida i förevarande fråga,

der rättegång icke är anställd, men en embetsåtgärd dock vidtagen af kammaradvokatfiskalen, något undantag för aktoratsarfvode bör bestämmas, öfverlemnar jag åt Kammaren att bedöma.

Herr Brusewitz: De handlingar, hvilka öfverlemnats till Stats-Utskottet och på hvilka Stats-Utskottet grundat sitt förslag, upplysa ingenting om någon rättegång eller för öfrigt om något af de förhållanden den föregående talaren vidrört.

Öfverläggningen förklarades slutad och utlåtandet bifölls.

Föredrogs ånyo och lades till handlingarne Stats-Utskottets den 15 och 24 dennes bordlagda Utlåtande N:o 54, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga skrifvelse med öfverlemnande af förteckningar öfver de för statsverkets räkning utarrenderade egendomar.

Föredrogs ånyo Lag-Utskottets den 12 och 15 dennes bordlagda Utlåtande N:o 20, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition om antagande af en författning rörande Lapparne i de förenade konungarikena Sverige och Norge.

Härvid anmälte sig och yttrade

Herr von Gegerfelt: I anseende till den föreslagna lagens längd torde det vara nödvändigt att densamma paragrafvis föredrages, men jag får fästa uppmärksamheten på den omständigheten att Utskottet vid 28 § hemställt, att lagen skall gälla endast för viss tid. Om nu de föregående paragraferna obetingadt bifallas, skulle följden deraf blifva att denna hemställan i och med detsamma vore förfallen.

Jag får därför föreslå, att utlåtandet måtte punktvis föredragas, dervid det i första punkten innefattade förordningsförslaget paragrafvis genomgås och rubriken samt Utskottets hemställan, att Kongl. Maj:ts proposition i ämnet ej måtte oförändrad antagas, sist förekomma; äfvensom att Kammaren uttryckligen förbehåller sig att, utan hinder deraf, att förslagets föregående paragrafer möjligen blifva af Kammaren antagna, pröfva 28 § af Utskottets förslag.

Herr Grefven och Talmannen förmälte, att Herr von Gegerfelt hade föreslagit, att förevarande utlåtande måtte punktvis företagas till afgörande, hvarvid det i 1:sta punkten innefattade förordningsförslaget borde paragrafvis genomgås och dess rubrik samt Utskottets hemställan, att Kongl. Maj:ts nådiga proposition i ämnet ej måtte oförändrad antagas, sist förekomma, äfvensom att Kammaren skulle förbehålla sig att, utan hinder deraf, att förslagets föregående paragrafer möjligen blifve af Kammaren antagna, pröfva den sista

eller 28 § i Utskottets förslag, hvori blifvit tillstyrkt, att förordningens bestämmelser skulle efter viss tids förlopp kunna uppsägas; och hemställde Herr Grefven och Talmannen, huruvida Kammaren behagade härtill lemna bifall.

Svarades ja.

Till följd häraf förekom nu förordningsförslagets

§ 1.

Herr von Koch: Då, efter mitt förmenande och det bruk, som förr varit vanligt, vi alltid genast kunnat öppna en allmän diskussion, oaktadt lagen skall föredragas punktvis, vill jag nu, på det en sådan allmän diskussion må komma i gång och det nästan "nomadiserande" tillstånd, hvori Kammaren kommit, upphöra, taga mig friheten att på de af Herr Carlén anförda skäl tillstyrka, att lagen icke måtte bifallas; och vill jag sedermera, i fall det skulle blifva behöfligt, vidare utveckla de grunder, som jag har därför. I korthet vill jag nu blott säga att jag tror, att det kanske är skäl att dröja något med utfärdandet af denna lag, då jag hoppas, att inom icke allt för lång tid på båda sidor om fjellen göra sig gällande sådana åsikter, som nu äro det svenska folkets, hvilket alltid varit känt för att uppföra sig ädelmodigt i afseende på de provinser och riken, som med detsamma varit förenade, såsom det egnar det större folket mot det mindre. Jag tror det vara särdeles viktigt att göra detta, i synnerhet mot en landsdei, som ehuru befolkad af svenska undersåter, likväl icke här är representerad, och som i så många afseenden har anspråk på att blifva behandlad i enlighet med mensklighetens grundsatser, isynnerhet då man i motivena till lagen talat om odlingens rätt mot nomaderna. Jag kan för min del likväl icke förstå mig på en sådan odlingens rätt. Dess rätt är endast *andlig*. Den mission att framföra odlingen med eld och svärd, hvilken andra folk trott sig ega, tror jag icke, att svenska folket anser sig berättigad att utföra, utan det må vara dem, som anse sig dertill berättigade, förbehållet att göra det. Hvarföre tänkesätten ännu icke hunnit blifva lika här och hos våra närbeslägtade vänner på andra sidan fjellen, fruktar jag är därför, att den generation icke alldeles ännu försvunnit, som hemtat sin bildning utom det egentliga skandinavians landamären. Det heter ju "*circonstances font l'homme*". Hos de gamla och med icke skandinaver i Köpenhamn uppfostrade statsmännen, synes ännu förefinnas några anstrykningar på grund af uppfostran, hvilka göra att man tolkat odlingens rätt på det sätt, som man vet vissa andra folk lägat göra det.

Herr Carléns reservation är temligen fullständig för den åsigt, som jag nu tagit mig friheten uttala. Jag afser ock endast ett uppskof, i hopp om, att något billigare åsigtger skola göra sig gällande på båda sidor om kölen. Att sådana redan börjat spridas, hafva vi sett af handlingarne, då vi nemligen der erfarat att en norsk man uttalat tänkesätt fullt värdiga den normandiska racen, ehuru de ännu

icke lyckats göra sig gällande något allmännare inom hans eget fädernesland. För öfrigt finnas skäl som mycket tilltala mig, anförda i det yttrande, som är afgifvet i högsta domstolen, särdeles af Justitierådet Carlsson.

Jag vill derföre icke för närvarande vidare uppehålla Kammaren, men jag hoppas, att af dem, som haft bättre tillfälle att sätta sig in i förhållandena, få förklaringar, som kunna lugna oss i det afseende, som jag nu vågat framställa. Emellertid yrkar jag afslag å första paragrafen.

Herr Faxe: Då jag icke kan dela de förhoppningar, som den föregående talaren uttalat, och då jag efter genomläsande af de handlingar, som kommit till Riksdagens kännedom i denna sak, tror mig hafva funnit, att ett nära nog oafvisligt behof är för handen att reglera förhållandena mellan Lapparne och de bofaste inom begge rikena; så, ehuru jag medgifver, att en viss tvekan kan uppstå, huruvida lapparne på sätt nu är föreslaget komma att åtnjuta sin fulla rätt; likväl, enär det efter min åsigt är alldeles ostridigt, att lapparne om de närvarande förhållandena skola fortfara, komma att lida mycket mera, samt att denna lag är ett sätt att åtminstone minska detta lidande, och jag för öfrigt ingalunda hyser någon förhoppning, att ett dröjsmål skulle verka godt, utan tvärtom skadligt, hvilket jag sluter af de yttranden som blifvit afgifna, särdeles från norsk sida, och hvilka yttranden ingalunda innefatta något erkännande af de åsigter, som en norsk prestman förut uttalat, angående lapparne, får jag för min del anhålla om bifall till den nu föredragna paragrafen.

Friherre De Geer: Om här vore fråga om att genom en svensk lagstiftning för svenska undersåter ordna förhållandena emellan den nomadiserande och den jordbrukande befolkningen, så skulle äfven jag, ledd af mina sympatier för Lapparne, önska, att åtskilliga af de stadganden, som förekomma i detta lagförslag, hade, om möjligt, blifvit mera betryggande för Lapparne, än de i sjelfva verket äro. Jag skulle likväl icke af denna min sympati låta leda mig så långt, att jag med förbiseende af den jordbrukande befolkningen uteslutande velat tillgodose, hvad som kan vara gagneligt för Lapparne, hvilkas antal efter de beräkningar, som blifvit gjorda, i Sveriges och Norges hela landområde icke uppgår till mera än omkring 9,000 personer, då den jordbrukande befolkningen ensamt i *Tromsøe* stift, der den egentliga kollisionen med Lapparne eger rum, uppgår till 150,000 personer. Men hvad man här framför allt icke får släppa ur sigte är, att denna lag från svensk sida afser endast att försäkra de svenska Lapparne om den rätt, som på grund af en afslutad traktat kan tillkomma dem i ett annat land, hvilket icke lyder under svensk lagstiftning.

Den urkund, hvarpå vi stödja de svenska Lapparnes rätt i Norge, är ett bihang (kodicill) till en mellan Sverige och Danmark 1751 afslutad gränstraktat. De stadganden, hvilka häri innehållas i afseende på Lapparnes betesrätt, äro lika korta som obestämda. De utgöras dels af stadgandet i 10 § att "allthenstund Lapparne

behöfva begge Rikens land, skal thet them, efter gammal sedvana, vara tillåtit Höst och Vår at flytta med theras Renhjordar öfver Gräntsen in uti et annat Rike, och hädanefter, såsom tillförene, lika med landets undersätare, undantagande på sådana ställen, som här nedanföre anföres, få betjena sig af land och strand til underhåll för theras djur och sig sjelfva“; vidare i 12 § att “hvarest på Norska sidan äro fredlyste Skälfrång och Fogeldunssamlande, som på Norska kallas Kobbelveide, Fugle och Dunvär, för hvilka vissa undersätare årlig skatt betala, skal thet under sådant straff, som Norske Lagen för Norske undersätare stadgar, vara the Svenske Lapparne förbudet, at ther bruka något skytterie, eller at på annat sätt skada gjöra“; i 16 § att “Lapp-Länsmannen och Nämudemännen skola reciproce besörja, at the öfverflyttande Lappar för theras djur njuta tillräckeligt underhåll, dock så att *Lappen* sielf som *för landet skattar, icke af främmande Lappar uttränges* och lider brist“, äfvensom att “å ömse sidor skola the främmande Lappar noga ackta sig at the icke under theras flyttningar gjöra landets egne invånare någon skada, hvarken Vinter eller Sommar på Skog, Åker och Äng-. Muldebärs- eller Hjortron-Myror *eller något annat*. vid Laga plikt, och bör skadan ersättas efter mätismannaordom“; hvarejemte slutligen uti sista § af denna codicill uttryckligen förklarar, att dessa rättigheter endast skola anses såsom “*en tolerance och reciproque foglighet*“ och att det ena riket icke genom traktaten tillerkännes “någon jurisdiktion eller annan rättighet af hvad namn then vara må, in öfver Gräntsen i thet andra Riket.“

Nu har denna traktat på norska sidan blifvit uppfattad så, att man sagt. (för att formulera denna uppfattning på samma sätt som de norske ledamöterna i den första år 1843 tillsatta komitéen) att traktaten icke kunde uppfattas på annat sätt, än att, om Lapparne ville begagna privat egendom till underhåll för sina renar, så måste de derom träffa öfverenskommelse med egarne. Norska regeringen fullföljde icke en så strängt norsk uppfattning, men antog dock, att hvarje Lapp vore förpligtad att vakta sina renar samt ville visserligen tillåta Lapparne att beta på enskild mark, men under tillsyn, så att de icke gjorde någon skada derpå. Härtill kommer, att under underhandlingarnes gång inträffat en ny omständighet, som kan vålla, att hela traktatens giltighet från norsk sida möjligen icke utan allt skäl kan ifrågasättas, nemligen att Ryssland 1852 beslutade att uppsäga denna 1751 års gränsetraktat, i hvad den rörde Lapparne, och spärrade gränsen mellan Finland och Norge, hvarigenom norrmännen i sjelfva verket gått miste om en fördel, som traktaten tillförsäkrade dem, i det hälften af den gränslinia, som traktaten i atseende på Lapparne afsåg, blifvit för dem afstängd, och omkring tre femtedelar af de norska Lappar, som förut begagnade sin betesrätt i Sverige, derifrån blefvo förhindrade.

Den svenska uppfattningen af traktaten har gått i en helt olika riktning, såväl hos den första komitéen, inom hvilken de svenska ledamöterna yrkade, att Lapparne skulle hafva rättighet att beta på all oinhägnad utmark, som måhända ännu mera i ett uttalande af vår förnämsta juridiska auktoritet, högsta domstolen. I yttrandet

af den ledamot i högsta domstolen, som en föregående talare åberopat och med hvilken flertalet af högsta domstolens ledamöter hafva instämt, säges nemligen, att enligt fördraget eger intetdera riket, under förevändning att befordra jordbruket eller för annat ändamål, "vidtaga åtgärder, ledande till hinder eller inskränkning i Lappens begagnande af sådana delar af det vid nyssnämnda tidpunkt (1751) utaf honom ensamt eller gemensamt med den bofaste innevärdaren nyttjade området, som måste anses vara för Lappen fortfarande behöfliga."

Mot denna uppfattning anmärker norska regeringen i sin "Indstilling" den 2 Februari 1869: "Denne Paastand tu det være saameget mindre fornødent at opholde sig ved, som dens Gjennemførelse neppe skulde have noget Tilsvarende i noget andet Lands Ret eller Historie". och åberopar, att ett sådant påstående motsäges af den efter 1751 tillkomna lagstiftningen, hvaribland anmärkes dels ett beslut, fattadt i sammansatt svenskt och norskt statsråd 1817, då en i viss mån gemensam ersättningsskyldighet ålades Lapparne, utan att undantag gjordes för de odlingar, som blifvit verkställda efter 1751, och dels att i de båda rikena nybyggesanläggningar tillåtits i de trakter, der Lapparne skulle beta, utan att 1751 års traktat ansetts derfor utgöra hinder.

För min del har jag under den tid jag hade att med denna fråga å embetes vägnar taga befattning yttrat en uppfattning, som i denna punkt står närmare den norska än den af högsta domstolen uttalade. Huruvida den är riktig eller icke, derom kunna meningarne vara delade, men hvad som är säkert är, att en uppfattning motsatt den svenska inom Norge finnes, och att man näppeligen har så ovedersägliga skäl för den svenska uppfattningen, att man, då ingen domstol finnes, som kan slita tvisten, torde kunna genomdrifva något, som bestämdt strider emot den norska åsigten. Följden deraf har också redan visat sig vara den, att de olägenheter, som i senare tider börjat uppstå, icke kunnat lösas med 1751 års gränstraktat. Den odling, som fortgått i dessa trakter, har icke, såsom den första talaren antydde, framträngt med eld och svärd, utan med fredliga medel, plog och spade under lagens skydd, och de svårigheter, som inträffat, äro åtminstone ännu icke större än att, efter de upplysningar man kunnat inhemta, det låter sig göra både att bereda tillräckligt bete åt de Lappar, som ännu finnas, och tillåta fortgången af den odling, som der pågår. Frågan är blott att ordna förhållandena så, att Lappar och nybyggare så litet som möjligt komma i kollision med hvarandra, och detta är hvad man försökt åstadkomma genom detta lagförslag.

De olägenheter, som af denna lag egentligen skulle anses kunna uppstå och vara betungande för Lapparne, äro, att sådana Lappar, som följas åt i ett distrikt, åläggas att taga gemensam vård om sina ren djur och, i händelse dessa göra skada samt det icke kan utrönas genom hvilkens eller hvilkas renar skadan blifvit förorsakad, gemensamt därför ansvara, samt vidare, att föreskrifter äro lemnade i afseende på rättgångssättet, hvarigenom den skadeersättning, som den kan åläggas, får utkrävas inom båda rikena. Huruvida den gemen-

samma ansvarigheten är så förderlig, derom kunna meningarne vara delade. Från en rent theoretiskt juridisk synpunkt är den visserligen i någon mån betänklig. Högsta Domstolen har också i sitt 1868 afgifna utlåtande deremot ganska bestämdt uttalat sig. Dervid är likväl att bemärka, att Högsta Domstolen, då den yttrade sig öfver den första komitéens utlåtande, icke hade något att annärka mot en dylik gemensam ansvarighet, hvilken då till lika utsträckning som nu var föreslagen. Härtill kommer framför allt, att Lapparne sjelfva, i ämnet hörda, förklarar, att de icke hade något emot att underkasta sig denna gemensamma ansvarighet. Det är påtagligt, eller åtminstone sannolikt, att Lapparne sjelfva inse, att det för dem är en större fördel att icke blifva underkastade någon annan påföljd än den, som på laglig väg kan ådömas dem, än att vara såsom nu utsatta därför, att nybyggarna skaffa sig sjelfva rätt. Detta är från nybyggarnes sida åter, om icke ursäktligt, så åtminstone förklarligt, då de på laglig väg knappast någonsin kunna erhålla någon skadeersättning till följd deraf, att det i allmänhet är omöjligt att säga, hvilken lapps renar gjort skada. Derfor skaffa de sig hundar och bössor samt skjuta ned eller jaga bort renarne. Detta förhållande har blifvit ännu mycket mera betänkligare för Lapparne, sedan Norges Högste Ret nyligen gifvit en dom, hvarigenom det förklarats endast vara sjelfpantning, att en nybyggare för att förskaffa sig säkerhet och godtgörelse för liden skada skjutit ned renar och behållit dem till dess skadan blifvit honom godtgjord. Ett sådant tillstånd måste i hög grad tarfva förbättring. I afseende på denna punkt ber jag, då här åberopats intyg af en utmärkt norsk man, prestmannen Stockfleth, öfver det barbariska förfarande, som iakttagas mot Lapparne och som af honom i särdeles lifliga färger blifvit skildradt, att med hans egna ord få något mildra intrycket af hans skildring eller åtminstone visa, att detta onda icke bör läggas de norska myndigheterna till last. I företalet till 1860 års upplaga af hans dagbok öfver missionsresor i Finnmarken säger han nemligen: "För att både rättvist och riktigt kunna bedöma nutiden med dess utveckling och ståndpunkt, är det nödvändigt att något känna till den förflutna tiden med dess brister och förhållanden. Det är visserligen ej längre än åtta år sedan jag sista gången lemnade Finnmarken, men det är redan något öfver 35 år. således mer än en menniskoålder, sedan jag första gången kom dit upp. Huru mycket har ej under denna tid och isynnerhet under loppet af de tvänne sista decennierna förändrat och förbättrat sig i alla riktningar! Dessa nordliga trakter kunna i sanning ej vara nog tacksamma mot norska regeringen för alla dess gagneliga och tidsenliga reformer, hvilka tillika övilkorligt åter måste bidraga att väcka och göra innevånarne mer och mer mottagliga och mogna för nutidens och framtidens fördelar och utveckling". Att hvarken norska regeringen eller den norska befolkningen i allmänhet hyst någon så tiendlig sinnesstämning mot Lapparne, som man här tyckes vilja förutsätta, synes mig framgå dels af detta intyg och dels af den omständigheten, att norska regeringen sjelf föreslog och Stortinget åt Stockfleth enhälligt beviljade en betydlig lifstidspension, just för hans bemödanden till Lapparnes bästa.

Bland de fördelar och rättigheter, som genom förslaget skulle
beredas

beredas Lapparne, tillåter jag mig till en början nämna det i 5 § förekommande stadgande, att gamla renvägar icke få stängas och att der sådana gamla renvägar redan blifvit stängda, de på norska statens bekostnad skola upptagas och göras tillgängliga för Lapparne. Vidare få Lapparne hädanefter uppehålla sig å de trakter, hvilka de efter gammal sedvana hittills besökt. Vidare slippa de betala renbetelega, hvilket hitintills varit dem ålagdt. Vidare kommer den gemensamma ansvarigheten icke att tillämpas på andra ställen, än der ordentlig distriktsindelning eger rum, och sådan distriktsindelning får icke ega rum, med mindre än att till betet finnes öppen väg, så att de kunna komma dit utan att göra skada, hvarförutan i distrikten icke få emottagas flera renar, än som der väl kunna underhållas, och om större antal anmälas, skola de norska myndigheterna gifva anvisning på närgränsande distrikter der tillräckligt bete finnes; äfvensom i analogi härmed i 25 § stadgas, att renbete visserligen kan förbjudas i någon viss trakt, der detsamma alltför mycket skadar, men endast under vilkor att annan tjenlig och tillräcklig betesmark i stället anvisas. Vidare få Lapparne begagna jagt och fiske äfvensom skog, i den mån det för dem är nödvändigt, hvarjemte författningen slutligen innehåller, att det ena riket icke får ensidigt vidtaga någon förändring, som angår det andra riket eller dess undersåtar, då deremot enligt 1751 års traktat beträffande lagstiftningsrätten inom hvardera riket icke något förbehåll finnes.

Detta synes mig vara ett ordnande af förhållandena, som i alla afseenden är att föredraga framför 1751 års traktat. Till yttermera säkerhet, att man icke härigenom skulle göra något missgrepp, har Utskottet ifrågasatt, att en viss uppsägningstid skulle förbehållas å båda sidor, så att, om något stadgande icke skulle befinnas vara till Lapparnes bästa, man skulle kunna komma ifrån detsamma och återgå till 1751 års traktat. För min del skulle jag icke hafva något emot en sådan förändring, om den kunde förbehållas Sverige ensamt, men då den äfven måste förbehållas Norrmännen, fruktar jag, att då, såsom jag hoppas, svenska regeringen kommer att med alla lämpliga medel och äfven med tillsättande af särskilda personer att bevaka Lapparnes rätt påyrka traktatens punktliga uppfyllande, Norrmännen kunna finna traktaten allt för betungande och af sådan anledning uppsäga densamma, då de, efter sin uppfattning, hafva snart sagt inga skyldigheter att uppfylla, utan kunna ordna lagstiftningen på sätt dem för godt synes. Jag, som för min del kämer, huru mycket arbete och bemödande under snart sagt ändlösa underhandlingar varit behöfliga, för att uppnå det resultat, som är framlagdt i detta lagförsläg, skulle uppriktigt beklaga, om detta arbete skulle hafva användts förgäfvets, isynnerhet som det synes mig vara frukten af ett tillmötesgående från norsk sida, som man icke alltid är van att finna.

Herr Nordström: Det nu föredragna betänkandet, rörande den *lappska folkstammen* och dess näringslif på båda sidor, om de förenade rikenas gräns högt upp mot nord, innefattar enligt sin natur lika mycket en international, som en rent inhemsk fråga, och nu ifrågasatta förändringar i den sednast emellan Sverige och Danmark i

ämnet afslutade traktaten af år 1751 utmärka äfven frågans ståndpunkt såsom företrädesvis internationel. Vid bedömande af dessa förändringars verkningar på den lappska folkstammens intressen på hvarderasidan om gränsen och de föreslagna förändringarnes deraf beroende antaglighet borde derför reciprociteten, tagen i sin allmänlighet, och således på det ena eller andra sättet, allt efter omständigheterna, erkänd och medgifven, utgöra en bestämmande grund; men det är emellertid just detta förhållande, som man vid noggrann pröfning af förslaget icke kan, efter mitt ömdöme, fullständigt återfinna. Initiativet till förslaget har utgått från norska regeringen, och det öfvervägande elementet deri har omisskänneligen karakteren af en fråga om *nyodlingens* och kolonisationens rätt, ja företrädesrätt att i Norge sträcka sina eröfringar in på de betesmarker, som den lappska befolkningen på båda sidor om gränsen från uråldriga tider innehafvt och för sin renhjordsskötsel brukat, äfvensom på de vattendrag, der densamma sedan uråldriga tider haft rätt att idka fiske; och ehuru under den tid af omkring 27 år, som frågan sednast varit under pröfning, icke obetydliga modifikationer af de första anspråken må hafva skett, återstår dock i förslaget ännu mycket, som, satt i full utöfning, icke skulle motsvara en rättvis och billig reciprocitets enkla anspråk, åtminstone efter hvad jag förmår bedöma.

Jag tror mig ej begå något misstag, då jag antager, att äfven Lapparne äro menniskor och såsom undersåtar af sin regering berättigade till fullt skydd för sina rättigheter, bland hvilka väl en af de förnämsta måste erkännas vara att ostörda få idka det slags näring, som allena lämpar sig för de trakter under polcirkeln, der de sedan urminnes tider varit och äro bosatta, och sålunda för sina andliga och lekamliga behof redligen kunna förvärfva sig de medel, förutan hvilka de icke kunna existera. Jag tror ock, att undantagslagar i afseende å dem, såvidt fråga ej är om stadganden af rent ekonomisk natur, icke stämma öfverens med den det civiliserade samhällets stora grundsats, som vill, att lagen skall vara lika för alla och alla lika inför lagen; men hvarken denna skyddspligt eller denna rättssidéens stora grundsats kan man vid deras tillämpning uti frågavarande förslag finna vara erforderligt iakttagen. Nyodlingens och jordbrukets förmenta rätt till obegränsad utsträckning framför nomadlivet, äfven på marker der det förra i verkligheten kauske icke kan ernå mer än ett skenlif, men alltid blifva en förevändning för intagor, har ansetts vara af den vigt, att andra rättmätiga konsiderationer fått vika tillbaka. Och icke blott i fråga om det internationela förhållandet i detta hänseende emellan de två rikena, enligt detta förslag, utan ock, hvad särskildt *Scerige* angår, i dess egen ekonomiska lagstiftning beträffande nybyggesanläggningar och afvittringar i de nordliga landskapen synes man hafva förbisett, att äfven Lapparne ega anspråk uppå att blifva bibehållna och skyddade vid de marker, som de af ålder egt och innehafvt, och som för de två enda näringar, de i sina trakter kunna i större utsträckning utöfva, äro nödiga och outhärliga, näringar för öfrigt, hvilkas produkter icke allenast för den nordliga befolkningen i allmänhet äro af stor betydelse, utan till och med i tullspecialerna väga betydligt mera, än de som hafva

sitt upphof i de högt mot norden belägna nybyggenas verksamhet, att ej tala om, att också Lapparne, likasom andra rikets inbyggare, erlægga skatt till Kronan, efter derom bestämda lagar, och äfven derföre borde vara skyddade mot intrång på deras områden af sådan beskaffenhet, att deras framtida tillvaro derigenom, mer eller mindre långsamt, sättes i fara.

Enligt historiens vittnesbörd, framlagda af utmärkte forskare, sådana som Porthan, Geijer, Högström, Lenquist, Keyser, Munch m. fl., voro de folkslag, till hvilka Lapparne höra, äldre bebyggare i den skandinaviska nordan än de germaniska invandrare, från hvilka Göter, Svear och Norrmän härstamma, och deras öde har varit att trängas allt högre upp mot nordan. De förekomma i de äldsta historiska källorna dels under namn af Finnar i vidsträcktare betydelse, dels under namn af Qvener. Lappar, med mera, och sjelfva detta namn Lappar, härledande sig från det lappska ordet lappu eller loppu, som betyder slut, betecknar dem tillika såsom ett *gränsfolk*, högt upp mot nordan. *Finmarken* hette fordom det "storligen vidsträckta land, som i vester, norr och öster om sig hade hafvet med sina många stora fjärdar, i det inre vilda fjellbygder och dalar och stora vatten, och utmed vattnen stora fjellsträckningar, och ändalångst med ödemarken de stora fjellarne, som kallas *kölarne*". *Geijer* (Svenska folkets häfder), som citerar detta ställe från Egils saga (kapitel 14), tillägger, att i nionde århundradet *Finmarken* började öfvan om det norska Halogaland och sträckte sig tvärt öfver till Hvita Hafvet, och på denna sida nära lika långt i söder, som Halogaland på den andra, eller till 65:te breddgraden. Denna mark var en ödemark, genomströfvad af finsk-lappska nomadsstammar. Dessa folkstammars naboer voro således i vester Norrmän, i öster de finska folk, som bebode länderna på den sidan, eller Qvener och Karelare, samt i söder de uppåt trängandesvenska kolonisterna. "Öster från Naumadalen (i Norge), säges vidare i Egils saga, är Jemtland, och så Qvenland, och så Finland, och så Kirialand (eller Karelen), och sedan ligger *Finmarken* öfver alla dessa land". Dock förekommer Qvenland äfven såsom omfattande vidsträcktare trakter; men detta hör ej hit. Hvad särskildt de svenska Finn- eller Lappmarkerna angår, berättar Adam af Bremen, som skref mot slutet af 11:te århundradet, vid samma tid då namnet Lappar begynner förekomma i de historiska urkunderna, att hufvudorten i Skridfinnarnes eller Lapparnes land var Helsingland och hvad dermed fordom förstods belyser *Geijer*, då han anmärker, (i. c. 1, s. 86) att af det nuvarande svenska *Norland* hette hela den del, som ligger utmed kusten, från Dalelffvens utlopp tills upp om Norrbotten, ännu i 15:de århundradet med ett gemensamt namn Helsingland, i vester, hvarom närmare fjellen lågo Herjeådalen och Jemtland. Att likväl den svenska kolonisationen redan i 11:te århundradet begynt bebygga Helsinglands kustland anmärker redan Adam af Bremen äfvensom Sturleson. I samma mån kolonisationen fortgår, trängas de nomadiserande finsk-lappska folken tillbaka högre upp mot nordan. Redan i 14:de århundradet finnes odlad bygd omkring Skellefteå och Umeå elf i Westerbotten, och de nomadiserande Finnlapparne voro derjemte ständigt utsatta för plundringståg och skatte-

anspråk af Norrmännen i vester, af Svenskarne från södra sidan och från östra sidan af Karelare, understödda af de Nowgorodska storfurstarne, hvilka, när deras valde föll för storfurstarne i Moskwa (på 1470-talet), af dessa sednare efterträdades.

Det är emellertid långt ifrån mig att här vilja inlåta mig i någon historisk föreläsning om kolonisationen; min afsigt med det sagda har endast varit, dels att antyda vidsträcktheten af de områden, som fordom räknades till Finn- eller Lappmarkerna, dels att erinra om, huruledes naboerna till dessa marker, Norrmän, Svenskar, och Karelare samt Ryssar, alla lika begifna på plundring och beskattning af nomadfolken i Finnmarken, och, såsom den välbekanta norska Historieskrifvaren P. A. Munch säger, betraktande Lapparne som en underordnad race, den der såsom herrelös tillhörde den starkare, småningom sig emellan kommo i tvister och krig om fasta besittningar i dessa nejder, samt i följd deraf till öfverenskommelser och traktater, som för den förevarande frågans bedömande icke äro utan sin betydelse. Redan i 14:de århundradet förekommo företeelser af denna beskaffenhet emellan Norrmän och Ryssar, hvilka, såsom äfven de från de två följande seklerna, här likväl må förbigås, dock med den erinran, att det är från dessa tider, som Ryssarne, oaktadt Norrmännens protester och motstånd, togo besittning af Finnmarkens östliga delar, eller den lappmark, hvars hufvudort är *Kola*, och den de inkorporerade under sin kyrka och sin styrelse. Af större betydelse äro de svenska konungarnes anspråk på herraväldet öfver hela Finnmarken samt på titel af "Lapparnes konung". Det var isynnerhet Carl IX, som ifrigt sökte tilltvinga sig af sina grannar erkännande af dessa anspråk, dem han utsträckte till såväl Finnmarken som Tromsö distrikt af de norska nordlanden, och med hänsigt hvartill han genom ett särskildt bref åt den då nyanlagda staden Göteborg förlånade uteslutande rätt till handelsidkande på fjordarne i dessa trakter. Att dessa anspråk dock ej skulle godkännas af Norge-Danmark eller Ryssland är lätt begripligt, och kunna de betraktas såsom bidragande orsak till de hårda krig, som vid denna tidpunkt förekomma först emellan Norge-Danmark och Sverige, och sedan emellan Sverige och Ryssland, och af hvilka det förra afslutades genom freden i *Knärod* (i Halland) år 1613, och det sednare genom freden i *Stolbowa* år 1617.

Genom dessa fredsslut afsade sig Sverige anspråken på uteslutande besittning af Finnmarken, och det vid den tiden bestående förhållandet med dessa trakter skulle förblifva dervid, samt plundringståg och skatteutskrifningar hos de nomadiserande Lapparne för alltid upphöra. För desse sistnämnde hade detta utan tvifvel varit en stor fördel, derest de fått njuta den tilgodo; men detta blef dock ej händelsen. Från norsk sida ville man framgent betrakta de marker, som tillhörde Lapparne, såsom områden, hvaröfver regeringen ansåg sig kunna efter godtfinnande förfoga, till bevis hvarpå bland annat kan åberopas det förhållande, som omtalas i norska regeringens, Riksdagen meddelade, framställning i ämnet af den 15 Oktober 1867 (sidd. 57, 59), förhållandet nemligen med de egoområden, som år 1666 i Finnmarken i Norge utdelades åt enskilda personer till egendom, med egenskap af *allmänningar*, som icke behöfde odlas, men för

egarne ansågos medföra rättighet att af ditkommande Lappar fordra afgifter för betesmarkernas begagnande. Vål förklarade Konung Fredrik III i Danmark († 1670), att Lapparne för framtiden skulle vara försäkrade om okränkbar eganderätt till alla deras betesmarker och uppodlingar, men att verkställigheten ej torde motsvarat den tydliga försäkringen synes man kunna sluta äfven deraf, att ytterligare ett sednare Kongl. Reskript af år 1726 (Fredrik IV) fanns nödigt för att bibehålla Lapparne vid sina landområden efter derom verkställd behörig undersökning.

Hvad i detta afseende må hafva blifvit tillgjordt kan emellertid nu lemnas derhän. Visst är, att gränsetraktaten mellan Sverige och Danmark af 17¹⁸ Oktober 1751 samt dithörande första kodicill är för Lapparnes näringslif och rättigheter på båda sidor om gränsen af den största vikt och betydelse i anseende till det bättre tillstånd, som derigenom för dem i alla afseenden ordnades, om också iakttagandet deraf i verkligheten ej alltid fullt öfverensstämde med föreskrifterna och andan af traktaten. Enligt 3:dje artikeln i sjelfva traktaten skulle intetdera riket nu eller framdeles tillegna sig någon skatt eller uppbörd eller annan rättighet af hvad egenskap den mån de vara in öfver gränsen; men som Lapparne på ömse sidor behöfde begge rikenas land till deras rendjurs uppehälle, så hade man i afseende å dem öfverenskommit om sådana inrättningar, som i traktatens första bihäng eller kodicill innehållas, och af denna kodicill inhemtas: att det skulle vara Lapparne från hvardera riket, *efter gammal sedvana*, tillåtet att höst och vår flytta med deras renhjordar öfver gränsen in uti det andra riket och *hädanefter såsom tillföre* *lika med landets undersåtar*, undantagande på sådana ställen som här nedan nämnas, få betjena sig *af land och strand* till underhåll för deras djur och sig sjelfva, samt vänligen emottagas, beskyddas och hjälpas till rätta, *äfven i krigstider*, hvilka uti lappväsendet ingen förändring skola göra, och aldraminst de främmande Lappar vara exponerade för plundring eller något slags tvång eller öfvervåld, utan alltid blifva såsom egna undersåtar ansedde och behandlade, på hvilken sida de sig såsom främmande uppehålla. Nyssnämnda undantag skulle vara sådana fredlysta ställen för skälfångst och duninsamlingar, som upplåtits åt norska undersåtar mot årlig skatt; men på alla andra ställen skulle Lapparne från det andra riket få idka skytteri och fiske lika med norska undersåtar; hvarjemte tillägges, att de främmande Lappar på ömse sidor skulle taga sig i akt att icke under deras flyttningar göra landets egna innevånare någon skada på åker, ång, skog, hjortron-myrar eller något annat, vid bot och skadeersättning. Uti det nu anförda ligger hufvud- och kärnpunkten af traktaten. Det öfriga angår verkställigheten och dess detaljer.

Några kommentarier häröfver torde icke kunna anses ligga utom ämnet. Lapparne i nordn, eller den der bosatta folkstam, hvilken de tillhöra, hafva allt ifrån den tid, historien om dem har något att förtälja, icke uppträdt som en lösdrievande befolkning utan land eller landområden, såsom t. ex. zigenarne, de der, såsom någon träffande yttrat, bära sitt fädernesland vid sina skosulor. Tvärtom, de land-

sträckor, de i dag bebo. äro, om också ej till omfånget, så dock till läget, desamma som vid deras historias början. Detta land var den stora Fin- eller Lappmarken. Huruledes omfånget minskats och *delvis* kommit under de dertill stötande grannfolks, Svenskars, Norrmäns och Ryssars, öfverhöghet i statsrättslig mening, är ofvan med några ord antydt. Hvad Ryssarne i detta hänseende angår, lemnas frågan derom nu derhän, emedan den egentligen ej hör hit; men beträffande *Svenskars* och *Norrmäns* öfverhöghet öfver afskiljda delar af Lappmarken, är det af vigt att erinra sig, att, äfven efter det denna öfverhöghet på hvardera sidan kom till, beskaffenheten af de näringsfång, i hvilka, lämpade efter breddgrad och klimat, Lapparne sökte medlen för sitt uppehälle och sin tillvaro, under alla tider erkänts vara sådan, att Lapparne icke borde och icke kunde beröfvas rättigheten till full utöfning af dessa näringsfång, utan borde tvärtom, oberoende af de politiska gränserna, dervid bibehållas på de marker, denna folkstam från aflägsna tider innehaft. Dessa näringsfång voro ren-djursskötsel, skytte och fiske, och om just dessa rättigheters fulla utöfning är det, som Lapparne på båda sidor om gränsen mellan Sverige och Norge ytterligare försäkras genom 1751 års traktat. De skulle från hvardera sidan, emedan de *behöfde* bägge rikenas land för sitt uppehälle, få med sina renljordar täga öfver gränsen in i det andra landet *efter gammal sedvana*; de skulle *lika med landets egna undersåtar*, *dädanefter såsom tillförene*, få betjena sig af land och strand till underhåll för deras djur och dem sjelfva; de skulle på dessa marker få idka skytte och fiske lika med landets egna undersåtar; och de främmande Lapparne skulle *äfven i krigstider* skyddas och behandlas, fria från tvång, plundring och öfvervåld, såsom landets egna undersåtar. De få undantagen äro förut uppgifna, men någon rättighet för de kontraherande parterna att låta genom *nybyggesanläggningar och intager* i dessa trakter göra intrång på de Lapparne från urminnes tider tillkommande näringsrättigheter söker man i denna traktat förgäfvos. Skälet är enkelt: hvarje sådant medgifvande skulle inneburit en fortgående anledning till inskränkning och minskning af dessa samma rättigheter; det hade varit att taga med den ena handen åter hvad man gifvit med den andra. Det är den urgamla rätten och sedvanan, det är full reciprocitet, som här för Lapparne ömsesidigt bekräftas, och ur juridisk synpunkt betraktad utgör denna rätt en *servitutsrätt*, som på hvardera sidan om gränsen tillkommer Lapparne kollektivt derstädes att på andra sidan utöfva och tillgodojuta.

Hvad innehåller nu i stället föreliggande lagförslag? Utgången från norskt initiativ och följaktligen uppståldt med blicken företrädesvis fästad på norska intressen innefattar det en omiskännelig tendens att söka understödja och befordra nyodlingsintresset äfven på de lappska områdena, och sjelfva reciprocitetsprincipen ställes i bakgrunden, så snart sådant af detta intresse påkallas. Sålunda, för att anföra några exempel, innehåller väl förslaget 5 § att, genom rödjande eller uppodling af jord eller uppförande af hägnader, Lapparne ej må beröfvas sådana gamla renvägar, som fortfarande för dem anses vara oumbärliga, och att, om sådana vägar på nämnda

sätt allaredan blifvit stängda, de åter genom statens försorg skola för Lapparne göras tillgängliga; men då pröfning af "oumbärligheten" naturligtvis måste antagas tillkomma Regeringen i det land, der Lapparne från andra sidan för sina renar söka bete, så utgör väl detta ett bevis på, huruledes intrång genom intagor och hägnader skett på de Lapparne af gammalt tillhöriga betesmarker, men icke på omsorg om, att genom *gemensam, ömsesidig pröfning* söka afhjelpa följderna deraf. I 6 § uppställes såsom regel, hvilken ytterligare utvecklas i 9 §, att de från andra sidan kommande Lappar skola vara underkastade *gemensam ansvarighet för all skada*, som af renarne tillskyndas de *jordbrukande* innevärnarnes egendom inom något för Lapparnes uppehåll anvisadt distrikt; men för skada och öfvervåld, som af de jordbrukande innevärnarne sjelfve, eller genom deras hundar, eller annorledes inom distriktet tillskyndas Lapparne eller deras rendjur, skulle enligt 17 § ingen sådan gemensam ansvarighet kunna utkrävas, utan talan endast böra riktas mot den individuelt brottslige, om han kunde upptäckas. Vidare förekommer uti 25 §, att, om i någotdera riket å något område vid kusten eller inne i landet renars underhåll pröfvas vara för den jordbrukande befolkningen i synnerlig mån betungande, Konungen kan förordna, att det området ej vidare må till sådant ändamål begagnas, mot det att erforderlig betesmark Lapparne anvisas på annan landsträcka, som dertill finnes tjenlig. Att härigenom omfånget af de betesmarker, Lapparne på hvardera sidan af gammalt egt begagna, under tidernas lopp betydligt kunde komma att minskas, är uppenbart; att detta stadgande ej heller väl låter förena sig med innehållet af 1 § torde och måste medgifvas; och att den ersättning på annan landsträcka, som i 25 § tillika utlofvas, härvid i verkligheten icke eger någon betydelse, följer helt enkelt deraf, att sådana ersättnings-landsträckor redan förut tillhöra omfånget af de marker, i hvilka Lapparnes betesservitutsrätt af gammalt är fastställd.

Huru litet man i afseende å allt detta tagit dessa omständigheter under moget öfvervägande, finner man äfven af ett yttrande af *Sveriges Justitie-statsminister* år 1862, hvilken enligt en till norska regeringen den 22 December samma år aflåten skrifvelse, åberopad i de Kongl. Maj:ts proposition åtföljande handlingar (sid. 57), förklarar det vara äfven sin öfvertygelse, "att 1751 års traktat icke kunde tolkas så, att jordodlingens framsteg skulle vara underordnad Lapparnes behof af betesmarker, eller att annan eller mera jord icke skulle kunna underläggas privat egendomsrätt än den, som Lapparne hittills hade begagnat eller behöfde begagna"; tilläggande Justitie-statsministern, "att bestämmelser om Lapparnes rätt till bete borde utgå från förslaget, dels såsom onödiga, enär hvardera riket måste anses berättigadt att genom speciel lagstiftning bestämma gränserna för Lapparnes rättigheter, endast med förbehåll att alltid samma rättigheter inrymmas det andra rikets Flyttlappar som dettas egna undersåtar, dels ock derföre att de i sin nuvarande form icke synas medföra full reciprocitet mellan rikena, i thy att Lapparnes betesrätt enligt dessa bestämmelser blefve på svensk sida utsträckt till all oinhägnad mark, men på norsk sida inskränkt till allmänningarne i

de till svenska lappmarken gränsande distrikt, utan att der finnes någon bestämmelse till att hindra, att också dessa allmänningar i framtiden till större eller mindre del undandragas bete af Lapparnes renar“ m. m.

Det är mig obekant, hvilket intryck en uppmärksam genomläsning af detta yttrande gjort på eder, mine Herrar; hos mig har det väckt en stor förundran. Att i en *international lag*, ämnad hufvudsakligen att närmare ordna Lapparnes betesrätt för sina rendjur, hvilken de från urminnes tider egt och blifvit försäkrade om att *efter gammal sedvana* få behålla, inga bestämmelser om denna rätt skulle ingå, är för mig ofattligt. Icke heller kan jag för min del inse, huruledes det skulle få ankomma på hvartdera rikets speciela lagstiftning att bestämma gränserna för dessa rättigheter, endast med förbehåll att samma rättigheter inrymmas åt båda sidorna, enär det är och alltid måste erkännas vara en ovilkorlig grundsats i den internationela rätten, att bestämmelserna i en *international lag* eller traktat måste ega bindande kraft framför hvad någondera af de kontraherande makterna kunde finna godt att för sitt eget land enskildt förordna. Den internationela lagen eller traktaten omfattar ju bestämmelser till efterrättelse ej blott för det ena landet utan ock för de andra, hvilkas Regeringar förenat sig derom, och just detta är här förhållandet. Lapparnes på hvardera sidan om gränsen betes- och näringsrättigheter hafva genom 1751 års traktat blifvit bibehållna vid hvad de af ålder varit, och full frihet till jordodling och nybyggesintagor på endera sidan skulle därför medföra inskränkning uti dessa rättigheter på den andra. Också visar det åberopade yttrandet, att denna uppfattning af saken icke varit alldeles främmande för dess ärade författare; och då den vid sådant förhållande likväl icke gjort sig gällande i förslaget, utan tvärtom, såsom 25 § visar, motsatsen deraf, så uppstår härigenom en ny anledning till förundran.

Uti det handlingarne bilagda utlåtande af den 2 Februari 1869, som Norska Regeringen afgifvit öfver vår Högsta Domstols särdeles tänkvärda anmärkningar mot ifrågavarande förslag, upptages äfven (ss. 118, 144) till skärskådande frågan, huruvida icke, efter det Finland år 1809 skiljdes från Sverige och kom under rysk öfverhöghet, den förändrade ställning frågan om Lappväsendet i internationelt och statsekonomiskt hänseende derigenom erhöll, borde leda derhän, att 1751 års traktat vore att anse såsom upphäfd och kraftlös. Genom fredstraktaten i Fredrikshamn år 1809 hade nemligen gränsen emellan Sverige och Finland blifvit så bestämd, att Muonio-niska, Enontekis, Enare och Utsjocks lappmarker räknades till Finland, och som de vinterbeten, Lapparne i dessa distrikt hade att tillgå, derigenom undandrogos den gamla gemensamheten, kommo Norges Lappar i saknad af fullt æquivalent för svenska Lapparnes sommarbeten i Norge. Detta torde dock tåla någon belysning. För det första funnos i den stora Lappmarken från fordom och ännu då vissa stora distrikt (Neiden, Pasvig, Peisen), som hvarken ansågos tillhöra Norge eller Sverige eller Ryssland, men begagnades gemensamt med de derboende af Lapparne äfven från nämnda stater; och när år 1826 genom konventionen emellan Ryssland och Norge af den

14 Maj dessa distrikt delades emellan Norge och Ryssland, erhöles redan derigenom Norrmännen för sina Lappar ett ganska betydligt æquivalent. För det andra hade Kautokeino och Afjuwarre lappmarker redan tidigare tillfallit Norge, så att i följd af allt detta Tanaelfvens öfra gren blef Norska Finmarkens östra gränslinie mot Finland, och Pasvig eller Klaster och Jakobselfven till Ishafvet dess östra gräns mot Ryssland. Den gamla flyttningsrätten hade ock efter år 1751 aldrig blifvit satt i fråga förr än år 1852, då gränsspärningen från ryska sidan vidtogs. Men enligt officiela handlingar, dem jag i en tidigare period af min lefnad haft tillfälle att granska, gafs anledningen dertill af Norrmännen genom det ringast sagdt hårda beteende, de ådagalade mot de Lappar från östra sidan, som efter gammal sedvana kommo öfver till norska området, för att der idka fiske och söka bete för sina rendjur. Gränsspärningen kom dock ej brådstörtadt. Förslag till uppgörelse i god samsja uppgjordes, och komiterade från båda sidor sammanträdde först här i Stockholm och sedan uppe i Lappmarkerna för att ordna tvistepunkterna; men då de, i anseende till Norrmännens protester, ej kunde träffa vänlig öfverenskommelse, förblef saken derved och gränsspärningen anbefalldes från ryska sidan. För öfrigt torde det ej kunna bestridas, att, om gränsspärningen förhindrar Norska Finmarkens Lappar att för sina rendjur söka bete på nu mera finsk grund, den ock förhindrar Finska Lappar från begagnande af enahanda förmåner i Norska Finmarken; och följer af allt detta, att redan ur dessa synpunkter betraktadt det omnämnda, genom fredsfördraget 1809 förlorade æquivalentet icke har den betydelse, som man från norsk sida sökt gifva derät. Huruvida detta förhållande är sådant, att deraf den bindande kraften af 1751 års traktat skulle kunna sägas vara förfallen, är emellertid en fråga, hvarpå jag nu ej finner lämpligt att inlåta mig. Visst är, att sedan traktaten, oaktadt Finlands frånskiljande, under några och femtio år derefter fortfarande från båda sidor erkänts vara gällande, omförmälda af Norska Regeringen nu uppkastade antydning framkommer alltför sentida och skulle, bedömd efter den internationela rättens allmänna grundsatser, utan tvifvel leda till ett annat resultat, än det som nu blifvit framkastadt.

Hvad slutligen angår det föreliggande förslagets detaljer, antager jag såsom gifvet, att en hvar af eder, högt ärade Herrar, tagit kännedom om de viktiga anmärkningar deremot, hvilka i Högsta Domstolens handlingarne bilagda utlåtande förekomma. Hänvisande till dem, kan jag för min del ej annat än förklara, att förslaget är i behof af ytterligare noggrannt öfvervägande, och i sådan syftning kommer min röst att utfalla. Det gäller här i viss mån sjelfva lappska folkstammens framtida tillvaro, som erfordrar skydd för deras näringslif och uråldriga rättigheter. Deras historiska besittningsrätt af markerna i den höga norden kan ej förnekas, och på fullt skydd derför måste de således erkännas hafva anspråk såsom laglydiga undersåtar.

Herr Beckman: Om det alltid måste kännas ansvarsfullt att

deltaga i en lagstiftningsåtgärd, så måste detta dock företrädesvis vara fallet, då frågan gäller ingenting mindre än villkoren för en nationalitets vara eller icke vara. Jag har djupt känt detta, men icke deraf funnit mig förhindrad att i hufvudsaken godkänna föreliggande förslag till lag. Dock erkänner jag villigt, att en del af de betänkligheter, nästföregående talare framhållit, förtjena afseende. Utskottet har icke förbisett dem, utan af dem och åtskilliga andra funnit sig föranledt att, såsom i 28 § skett. föreslå ömsesidig uppsägningsrätt. Denna form torde ej kunna anses olämplig i fråga om en lag, som skall ersätta en traktat och behåller mycket af dennas natur. Bestämningen att kodicillen åter skall inträda i gällande kraft, i fall denna lag upphör att ega sådan kraft, torde ock vara nödvändig. En föregående högt aktad talare har i den ömsesidiga uppsägningsrätten sett en våda just för Sverige. Dock beror detta naturligtvis af det förhållande, i hvilket förslaget bestämningar stå till kodicillens. Och då det synes mig ofogjördt huruvida icke en del bestämmningar i förslaget äro mer betungande för Lapparne, än de, som innehållas i kodicillen. och för öfrigt en del omständigheter ännu icke äro så klart utredda, att man med visshet kan förutse, huru lagen kommer att verka, så synes dess antagande med uppsägningsrätt innebära minsta vådan.

Vore förhållandet sådant att förslaget rent af hotade Lapparnes existens, då borde det visserligen icke ens på det sätt Utskottet föreslagit antagas. Man har funnit ett sådant hot ligga i 25 §. För Lapparne, säger man, är det ingalunda likgiltigt om de få komma med sina renar ända ned till hafvet eller icke. Jag erkänner, att det icke kan vara likgiltigt. Likväl synes å andra sidan ådagalagd, att det väsendtliga för svenska Lappar är att någon tid af sommaren få föra sina renar öfver fjellen, till norska sidan, der hafsluften är märkbar högt upp. Att för framtiden åt dem betrygga denna rätt åsyftar 25 §. Med det tillägg några reservanter, bland dem äfven jag, påyrkat, torde detta syftemål någorlunda vinnas.

16 § i kodicillen till 1751 års traktat föreskrifver, bland annat: "Å omse sidor skola de främmande Lappar noga akta sig, att de icke under deras flyttningar göra landets egne innevanare någon skada hvarken vinter eller sommar på skog, åker och äng, mulde- eller hjortronmyror eller något annat vid laga ansvar och bör skadan ersättas efter mätismanna ordom." Den olika tolkning, som kan gifvas och verkligen gifvits åt orden "något annat", synes göra närmare bestämning önskvärd. En sådan lemnas genom 9 § af förslaget.

Den gemensamma ansvarighet, som här för vissa fall ålägges Lappar, har varit föremål för klander. Äfven mig har den syntts betänklig. Emellertid har man så väl från svensk som norsk sida funnit denna ansvarighet oundgänglig; och Lapparne sjelfva hafva icke mot densamma haft någonting att invända, allenast yrkat, att samma gemensamma ansvarighet må åläggas de fastboende med afseende på deras hundar. För min del har jag icke kunnat undgå att erkänna, det sistnämnda yrkande är mindre befogadt, så vida i allmänhet de fastboende bo temligen afskiljde från hvarandra och det sålunda bör finnas temligen lätt att utreda hvem som är egare till de hundar,

hvilka tillfogat skada. Deremot lär det för den fastboende oftast vara omöjligt att afgöra, hvem de skadegörande renarne tillhöra, enär flera egares hjordar ofta följas åt. Stadgandet om Lappars gemensamma ansvarighet torde således ej böra förkastas. Men då erfarenhet om dess verkningar behöfves för att blifva viss om dess ändamålsenlighet, så torde häri ligga ett talande skäl för uppsägningsrätten.

I afseende på andra moment af denna paragraf erkänner jag, att det varit önskligt, om deri innehållits ett stadgande att "utängs-lotterna" borde vara inhägnade eller åtminstone tydligt betecknade.

Stadgandet i denna paragrafs 4:de moment anser jag nödvändigt böra ändras i den syftning min reservation angifver. Det synes mig påtagligen obilligt, att Lapparne skola ersätta äfven den brist på erforderligt bete, som uppkommit allenast derigenom, att allt för många renar blifvit af vederbörande hänvisade till ett och samma distrikt.

Icke heller har jag kunnat fullt godkänna de stadganden, som i 8 och 9 §§ förekomma, angående rättighet för uppsyningsman att i fråga om skadeersättning m. m. föra talan för inom distriktet betande Lappar. Den inskränkning synes åtminstone af billigheten påkallad, att rättsgiltig förlikning ej må kunna af honom ingås för Lapp, som sjelf närvarande sådan förlikning bestrider. Genom denna inskränkning skulle ock förebyggas eljest lätt uppkommande tvister genom ansvarspåståenden för oskäligt ingången förlikning.

Jag har velat i ett sammanhang uttala dessa anmärkningar, ehuru de icke nu kunna från min sida föranleda något yrkande. Då allenast 1 § är föredragen, så inskränker jag mig nu till att instämma med dem, som yrka bifall denna paragraf. mot hvilken jag ingenting haft att anmärka.

Herr von Sydow: Jag erkänner villigt, i likhet med den värde talaren på Norrlandsbänken, som hade ordet näst före den siste, att, om man betraktar bestämmelserna i det nu föreliggande lagförslaget endast från Lapparnes synpunkt, äro de icke de aldra fördelaktigaste man kunde önska, men man får icke se dessa bestämmelser från denna ensidiga synpunkt. utan måste ihågkomma, att här äfven äro andra och dertill *ganska vigtiga* intressen i fråga, intressen som beröra en befolkning, hvilken endast i Tromsö amt uppgår till 150,000 människor, under det att Lapparnes antal icke bestiger sig till mera än 9,000. Det vore därför redan i hög grad *obilligt* att fordra, att en så talrik befolknings fördelar skulle helt och hållet gifvas till spillo för de fåtaliga Lapparne. Men det är icke från billighetens utan från rättens ståndpunkt man måste utgå då man vill bedöma de förhållanden, som utgöra föremål för ifrågavarande lagstiftning, och om man utgår ifrån denna ståndpunkt, har man att tillse, huruvida den nu gällande lagstiftningen medför större förmåner för den lappska befolkningen än de lagbestämmelser, som nu äro föreslagna. En högt aktad talare på Stockholmsbänken har redan fullständigt redogjort för den lag, som ligger till grund för Lapparnes rättigheter, nemligen 1751 års kodicill, samt tillika visat, att de förmåner, som enligt densamma, jemförd med Kongl. brefvet den 4 November 1817,

tillkomma Lapparne, icke i något fall äro större än de, som innehållas i det föreliggande lagförslaget. Jag delar fullkomligt denna uppfattning och anser derföre det vara högeligen att beklaga, om Riksdagen nu skulle förkasta lagförslaget och derigenom uppskjuta eller måhända omöjliggöra en i hög grad behöflig lagstiftning, hvarigenom, såsom Friherre De Geer visat, den Lappska befolkningen skulle tillskyndas ganska betydliga fördelar.

Den värde talaren på Norrlandsbanken har anmärkt, att enligt 10 § i kodicillen skulle Lapparne hafva en positiv rätt till likställighet med den bofasta befolkningen, men han synes dervid hafva förbisett 16 § i kodicillen, som innehåller ganska väsendtliga inskränkingar i denna rätt, nemligen att Lapparne icke få göra den bofasta befolkningen någon skada, af hvad beskaffenhet den än må vara. Vidare har samme värde talare framställt anmärkning mot den föreslagna gemensamma ansvarigheten för skadeersättningar, och jag får erkänna, att från principiell ståndpunkt det icke är lätt att försvara detta stadgande. Men omständigheterna i detta fall äro sådana, att de principiella betänkligheterna måste vika, om man skall komma till något resultat. För öfrigt är en sådan gemensam ansvarighet icke strängare än den ansvarighet, som eger rum för hvarje bolag i afseende på skada, som af en bolagsman för bolaget kan tillskyndas tredje man, och de Lappar, som slagit sig tillsammans i ett *distrikt*, kunna med skäl betraktas såsom delegare i ett bolag. Man har invändt, att, om en sådan gemensam ansvarighet bör ega rum för Lapparne i afseende å den skada, som deras renar kunna tillskynda den bofasta befolkningen, borde i konsekvens dermed gemensam ansvarighet äfven finnas för nybyggarna att ersätta den skada, som deras hundar kunna tillfoga Lapparnes renar, men jag får i detta afseende erinra, att det är en stor skilnad mellan att bland hundradetals eller tusentals renar kunna igenkänna den eller dem, som gjort skadan, och sålunda få ett medel i händerna att kunna vända sig emot dess egare med anspråk på ersättning, och att taga reda på den, som kan vara skyldig till skadestånd genom bristande vård om en eller annan hund, som väl i allmänhet icke ströfvar omkring särdeles långt från hemmet och jmförelsevis måste vara lätt igenkänlig. Man bör dessutom ihågkomma, att nybyggena i allmänhet icke ligga koncentrerade på en plats utan äro kastade omkring på de stora utmarkerna, med betydliga afstånd emellan hvarje, och synes det mig icke vara någon skymt af rättvisa uti att föreskrifva att en nybyggare skulle stå i någon ansvarighet för en skada, som vållats af en annan, måhända på flera mils afstånd boende nybyggares hund.

I afseende på den anmärkning, som blifvit framställd emot 9 § 4 mom., erkänner jag, att det stadgande nämnda lagrum innehåller är det svagaste i hela förslaget, men jag får fästa uppmärksamheten derpå, dels att alldeles samma skyldighet till skadeersättning finnes föreskrifven i den nu gällande lagen, såsom den tolkas af de Norska myndigheterna, dels att detta stadgande tillkommit endast för att förekomma, att Lappar med sina renhjordar för en längre tid slå sig ned på ett ställe i närheten af något nybygge och derigenom tillintetgöra allt det bete, som nybyggaren afsett att under somma-

ren få för egna kreatur begagna. Jag medgifver, att stadgandet är evasivt och lätt kan medföra tvistigheter, men denna olägenhet öfverväges vida af de fördelar i andra hänseenden, som, enligt lagförslaget skulle Lapparne beredas, och jag tvekar därför icke att antaga äfven detta lagrum, destomindre som jag betvivlar att lagen utan detsamma hade någon utsigt till framgång i Norge.

Samme värde talare har vidare anmärkt, att ingen gräns blifvit satt för Norrmännens nyodlingsrätt, men jag tillåter mig i detta afseende erinra om innehållet af 25 §, som just innehåller stadgande om en sådan gräns, isynnerhet om den redaktion deraf antages, som jag och några andra reservanter i Utskottet föreslagit.

Att uppsyningsmannainrättningen skulle kunna komma att medföra ganska stora svårigheter vill jag icke förneka, men då Lapparne sjelfva i detta afseende icke haft något deremot att anmärka, synes man mig böra låta alla betänkligheter vika; och dessutom skola svårigheterna i detta fall mycket förminska, om, på sätt föreslaget blifvit, ett skickligt rättegångsbiträde anställes för att gå Lapparne till handa med råd och dåd.

Jag tror mig nu hafva besvarat de viktigaste af de anmärkningarna, som blifvit gjorda emot lagförslaget, och inskränker mig därför till att anhålla om bifall till Utskottets förslag.

Herr von Koch: Det är alltid med stor tvekan som jag tager till ordet, då min åsigt är motsatt den högt ärade mans, som har yttrat sig näst efter mig; men det har funnits tillfällen, då jag varit tvungen dertill, och ett sådant tillfälle förefinnes äfven i dag. Jag har äfven en annan anledning dertill, då jag läser hafva yttrat mig första gången på ett så otydligt sätt, att den talare, på hvilken jag nyss alluderade, missförstått mig.

Han har nemligen uppfattat mitt yttrande så, som skulle jag hafva sagt att odlingen för närvarande framgår med eld och svärd. Det tror jag mig, när protokollet hunnit blifva uppsatt, kunna visa att jag icke sagt. Jag sade, att vi i Sverige allmänligen hysa den åsigten, att odlingen bör framgå med *andliga* medel, och att våra åsikter härutinnan icke öfverensstämma med dem som göra sig gällande på andra ställen, der man anser sig böra utföra odlingens heliga sak med eld och svärd. Likväl upplyste den aktade talaren sjelf om ett fall, då det åtminstone kan dragas i tvifvelsmål, huruvida icke *litet eld* blifvit använd, nemligen hvad sättet att skjuta renar angår.

För öfrigt vill jag hembära min tacksamhet till honom, som jag tror mest af alla svenske män har haft besvär med att få svensk lag skrifven i riktning att bättre bevara Lapparnes rättigheter. Jag tror äfven att, för såvidt jag haft tillfälle att se, samma bemödande kan spåras hos alla komiterade jemte andra *svenska* personer i öfrigt som deltagit i behandlingen af detta ärende. När jag säger detta, är det icke för att utslunga något klander mot de norska myndigheterna. Det är större intressen beträffande denna angelägenhet hos norska befolkningen, som äro i fråga, än här i Sverige, och då är det na-

turligt att man der måste vara ömmare om att bevara dessa intressen.

Jag har haft tillfälle under mina embetsresor att taga reda på dessa förhållanden och har äfven haft anledning att i mina embetsutlåtanden derom uttala mig. Jag har derifrån kvar i minnet att nybyggarebefolkningen isynnerhet i Sverige var af den art, att det är svårt att säga huruvida man skall kunna påstå, att det varit i civilisationens riktning, som man befordrat nybyggandet i denna del af landet. Det är naturligt att när man generaliserar ett omdöme, detta skall blifva i viss grad oriktigt, men mitt intryck är, att de flesta nybyggare, som öfvergå till Lappland, göra det för att komma åt den skog som finnes eller för att tillbyta sig varor af Lapparne och detta tyvärr mest mot brännvin; sedan denna rörelse upphört försvinna nybyggare.

Denna min erfarenhet är hemtad från temligen lång tid tillbaka och möjligtvis är förhållandet nu annorlunda; kanske det icke heller är så illa bestäldt i Norge, der, till följd af ett genom golfströmmen och andra naturförhållanden alstradt blidare klimat landet är mera tjenligt för odling än på östra sidan om fjellen.

I anledning af de yttranden, som blifvit afgifna af andra talare, vill jag nu emellertid återtaga mitt yrkande om afslag å denna §, på det de anmärkningar som kunna vara att göra, må tagas i betraktande vid en förestående revision af lagen; men huruvida jag slutligen kan lemna min röst för denna § kommer att bero, dels derpå om några sednare §§ blifva bifallna, och dels derpå huruvida lagen kommer att antagas endast provisoriskt.

Jag vågar hoppas, att efter ett annat qvinquennium skall äfven i Norge, ett ungt, friskt, med jättesteg framilande land, humaniteten hafva gjort sådana framsteg, att det icke skall kunna der sättas i fråga att taga ett steg tillbaka i afseende på en vänlig och mänsklig behandling af Lapparne.

Ett annat skäl för mig att icke motsätta mig lagens antagande är att jag hoppas, att man under detta qvinquennium skall kunna göra något för att bringa saken på en fullt rättslig fot. Denna vore efter mitt begrepp, såsom jag förstår de gamla traktaterna, att man finge en allmän gräns utstakad för *hela den lappska befolkningen*, både den svenska, finska och norska. Jag tror, att rätta tidpunkten nu är inne att utstaka en sådan gräns för dessa Lappar, hvilka numera icke böra betraktas såsom vildar, hvilka odlingen hittills ansett sig kunna drifva undan, utan såsom undersåtar och medborgare i tre lagbundna samhällen. Kunde man dervid få gränsen så reglerad, att nödigt afseende fästes vid både betes- och fiskerätt, för såvidt dessa rättigheter kunna anses vara Lapparne genom urminnes häfd bevarade, och dessa servitutsrätter, ungefärligen efter grunderna i svenska lagarne blefvo utbrutna och hela lappområdet på liberalt sätt arronderadt, så vore mycket vunnet.

För närvarande återtager jag min anhållan om afsiag å första punkten, på det uppmärksamhet må egnas åt de anmärkningar som vid de följande §§ blefvo gjorda.

Grefve Wachtmeister, Hans: Då jag för min del önskar, att föreliggande lagförslag måtte blifva antaget, så får jag, i afseende på de skäl deremot som blifvit anförda, åberopa den talare på Stockholmsbänken, som bäst af alla torde vara inne uti frågan.

Jag tror, att man genom att afslå lagen skulle sätta Lapparne i ett sämre tillstånd än förut, och jag tror äfven att man skulle göra sig skyldig till bristande tillmötesgående mot Norrmännen i denna för dem viktiga fråga. Men då jag icke kunnat vara med om att obetingadt antaga lagen, utan önskar dess antagande endast på viss tid med uppsägningsrätt, så vill jag endast med några få ord lemna skäl för denna min uppfattning af saken.

Jag inser väl den af en historisk nödvändighet betingade omständighet, att kulturen måste gå framåt, der den kommer i kontakt med nomadlivet, men jag anser på samma gång, att det folk, under hvars lagars skydd dessa nomader lefva, måste tillse att icke genom dessa lagar deras undergång föränledes.

Utskottet har icke alldeles kunnat frigöra sig från farhågan för en sådan påföljd af den föreliggande lagen, i den mån odlingen i framtiden kommer att göra betydligare framsteg. Jag erkänner, att en reglerad lagstiftning i dessa förhållanden är alldeles nödvändig, ty det närvarande tillståndet lärer vara outhärdligt. Det är visst möjligt att inga andra praktiska bestämmelser kunna göras, än dem som innehållas i det framlagda förslaget, men det är dock uppenbart för hvar och en, att åtskilliga af dessa bestämmelser äro af en ganska vådlig beskaffenhet; och med afseende på det sväfvande och ovanliga förhållande som de beröra, måste naturligtvis deras tillämpning blifva det hufvudsakligen afgörande i afseende på deras verkningar. Blifver denna billig, tror jag att det tillstånd hvori Lapparne genom den nya lagen komma, blifver bättre; men skulle deremot mindre billighet, fastmera fördom, ja till och med, såsom man väl vid de båda parternas ömsesidiga ställning kan tänka sig, en fiendtlig uppfattning göra sig vid tillämpningen gällande, då befarar jag, att Lapparnes ställning blifver svårare än hittills, helst denna tillämpning uteslutande ligger uti den ena partens hand.

Jag vill t. ex. fästa uppmärksamheten å den punkt, hvarvid man här företrädesvis har fäst sig, nemligen den som angår ansvar för skada å utmark som af Lapparne användes för bete af deras renar.

Då denna skada karakteriseras, så att den skulle vara föremål för ersättning endast i det fall, "att jordens egare eller innehafvare genom densamma kommit i saknad af erforderligt bete för sina henuddjur", så tyckes väl ett påstående om sådan ersättning kunna komma att blifva ganska godtyckligt, isynnerhet som just genom den gemensamma ansvarigheten frestelsen att anhängiggöra ett slikt påstående blifver större, enär ingen bevisning behöfver mot särskild person göras gällande utan endast skadan konstateras, hvarefter ersättningen uttages i Lapparnes gemensamma hjordar, hvilka genom möjlig öfverdrift och tätt påkommande ersättningspåståenden snart kunna smälta tillsammans.

Utskottet har emellertid haft tre vägar att gå. Den första: att afslå hela förslaget. Detta har jag för min del icke kunnat vara

med om. Vidare hade man kunnat vidtaga partiela förändringar, såsom den siste ärade talaren önskat. Jag tror för min del, att det skulle leda till stor omväg att börja lappa på en internationel lag, hvartill dessutom behöfdes större detalj- och lokalkännedom om de egendomliga förhållandena än på ett aflägsset ställe kan stå till hands. Den tredje utvägen var slutligen den, som blifvit Utskottets förslag, nemligen att antaga lagen med uppsägningsrätt.

Fördelarne af denna sistnämnda utväg äro två, den ena att man kommer i tillfälle att vinna erfarenhet af huru lagen kommer att verka, på samma gång man icke utestänger möjligheten att i framtiden åstadkomma nödiga ändringar, och den andra att uppsägningsrätten enligt min öfvertygelse kommer att verka såsom en regulator vid lagens tillämpning, enär man kan tänka sig möjligheten att farhågan för en upplösning icke kan vara utan inflytande härpå.

Det har blifvit invändt mot en sådan uppsägningsrätt, att den skulle kunna ske från norsk sida och att då ett rättslöshetstillstånd skulle kunna inträda, om Norrmännen återopade att 1751 års traktat vore bruten genom 1852 års gränsspärning i Finmarken.

För min del tror jag icke, att denna åsigt på norsk sida skall göras gällande. Vår förmåga att uppfylla ofvannämnda traktat, i hvad den rör en del af norska gränsen, har blifvit genom en för oss olycklig fred bruten, och härvid bör gälla regeln "ultra posse nemo obligatur!"

Slutligen vill jag endast säga, att man icke får undra på, att Lagutskottet icke kunnat komma till annat resultat än lagens antagande med uppsägningsrätt, då de svenska komiterade, hvilka haft bästa tillfälle att på platsen se saken från alla sidor, icke heller för sin del kunna finna på något bättre sätt att lösa svårigheterna.

Herr von Möller: Då jag inom Utskottertillstyrkt detta lagförslags antagande af Riksdagen, med de undantag som Herr Ribbings af mig biträdda reservation utvisar, har jag ställt på mig den frågan: är det nuvarande förhållandet mellan Lapparne och den bofasta befolkningen af den art och beskaffenhet, att det blott och bart ur mänsklig synpunkt kan försvaras och bör bibehållas, eller skall den föreslagna lagen bereda ett bättre, och jag har efter noga granskning af alla de handlingar, hvaraf Utskottet erhållit del, kommit till den öfvertygelsen att det nuvarande förhållandet är i högsta grad beklagligt. På Qvalön, som af Lapparne först för 50 år sedan började begagnas till bete för deras renar, hafva, enligt komiterades undersökningar, stridigheterna emellan nybyggarne och Lapparne medfört för dessa sednare en förlust af emellan 240 å 300 renar, under loppet af en sommar — hundarne hafva jagat de unga kalfvarne så, att dessa nedstörtat från klipporna. När sålunda inom blott ett distrikt Lapparne förlorat nära 300 renar, då kan man föreställa sig, huru förhållandet kan gestalta sig i alla de öfriga. En talare på Stockholmsbänken berörde huru beklagligt tillståndet är äfven från rättslig synpunkt. Herrarne återfinna en närmare redogörelse i Kongl. Maj:ts proposition, der på sid. 146 norska Regeringen säger: "Man kan ikke regne paa at de Fastboende,

Fastboende, som hidtil i Almindelighed have holdt sig inden Lovlighedens Grændser, stolende paa at der dog omsider vilde blive dem anvist lovlige Midler til at gjøre sin Ret gjældende, ville vedblive paa samme Maade, naar det Gang efter Gang viser sig, at deres Haab om Indførelsen af en lovlig Orden svigter. De ville alt hyppigere tage sig selv til Rette ved at nedskyde Rensdyr — foreløbig, som hidtil for at skaffe sig Beviis og Sikkerhed for Skadeserstatning, hvilken Fremgangsmaade ifølge en nylig falden Høiesteretsdom kun er at betragte som *Selvtægt* og ikke som Tyveri, og følgelig ikke er *Gjenstand for offentlig Paatale*." Dette eller "*Selv tægten*", har Høieste Reten sålunda proklamerat vara det enda skydd den kan gifva nybyggarna mot den skada, som renarne utöfva på deras marker. Under sådana förhållanden frågar jag: kan man vilja bibehålla det närvarande oeffterrättighetstillståndet? Lag-Utskottet har derföre också, under noga pröfning af dessa förhållanden, hvilka Utskottet varit i tillfälle att närmare än Herrarne granska, då Utskottet äfven haft båda komitéernas protokoller att tillgå och (beklagligen först sedan Utskottet justerat sitt betänkande) fått från Justitie-statsdepartementet emottaga norska Regeringsdepartementets för det Indre skrifvelse af den 8 Mars 1871, afgifven till Justitie-statsministern med berättelse angående verkställda undersökningar i och för ordnandet af betesdistriktet för Lapparne och nybyggarna i Tromsø amt; Lag-Utskottet har, säger jag, föreslagit antagandet af denna lag, dock så att den efter 5 år ensidigt af endera af rikena skall kunna uppsägas med den verkan, att i sådant fall kodicillen af 1751 ånyo träder i kraft. Emot denna uppsägning hafva dock, såsom betänkandet utvisar, fem af Utskottets ledamöter reserverat sig. Jag vill icke här yttra mig om det rättsenliga i en sådan uppsägning. Herrarne återfinna reserveranternas mening i betänkandet, och af juristerna inom Kammaren må denna fråga närmare utvecklas. Jag kan dock icke underlåta att nämna, att frågan om en sådan uppsägning icke finnes i den norska komitéens betänkande intagen; den har först af den svenska komitéen blifvit införd i det protokoll som öfverlemnats till svenska Regeringen.

Hvad var orsaken hertill? Var det en känsla af tveksamhet om den nya lagens verkningar? Var det fruktan huruvida lagen skulle brista i tillämpningen? Jag vet det icke! Må en af de här närvarande komitéledamöterna sjelf förklara det. Jag hade likväl trott, att det varit lyckligare, om komitéen framkommit med ett lagförslag, som den velat tillstyrka, icke med uppsägning såsom ett hyreskontrakt, utan med den helgd som en lag bör ega. När man framhållit huru bedröfliga och upprörande de närvarande förhållandena äro, hvad skulle väl då följden blifva om denna lag skulle kunna uppsägas? Jo, att återgå till det gamla oeffterrättighetstillståndet. Och skulle väl någon vilja önska detta? Jag vädjar till den närvarande komitéledamoten, huruvida från den tiden då komitén besökt Norge icke redan en bättre ordning inträdt, i det att Lapparne börjat fördela sig i distrikt och icke mera strömma in i oregelbundna hopar. Denna bättre ordning har dock endast skett i förlitande på, att den nya lagen

skulle blifva gällande. Den af mig nämnda berättelsen, som beklagligtvis inkommit så sent, är upprättad af en Herr Haukland, hvilken åtföljd af Lappar såsom värderingsmän verkställt partiela undersökningar och uppgjort beräkningar, huru många renar skulle kunna födas i hvarje distrikt. Denne tjensteman har gått till väga med den största oväld, noggrannhet och sakkämedom; han klandrar på det högsta de orättvisor som af nybyggarna föröfvats emot Lapparne och omnämner till och med, att mord blifvit begångna; men döljer ej heller, att de sednare icke äro så menlösa, som man understundom här vill framhålla. Man skall finna af dessa handlingar hvad norska Regeringen åsyftar att åtgöra i denna fråga. Herr Haukland har föreslagit inlösande af vissa gårdar, som ligga inom de ifrågasvarande distrikten, att broar skola byggas öfver elfvar för att bereda nya renvägar till distrikten, att stängslen skola uppföras å vissa ställen, svåra att bevaka m. m. Man måste af den opartiskhet, hvarmed nämnde tjensteman förfarit, finna anledning att glädja sig öfver, att norska Regeringen på sådant sätt uppträdt i denna viktiga fråga. Norge har sålunda visat sig vilja göra *något*, men hvad har Sverige gjort? Har väl något land så misshandlat Lapparne som vi gjort. Den talare, som bestred lagens antagande från rättslig synpunkt, känner bättre än jag af historien den förföljelse för hvilken de svenska Lapparne varit utsatta. Jag vill icke gå tillbaka i tiden, utan hålla mig till den närmast liggande. Största delen af det norska landet, der Lapparne nu beta sina renar, var redan år 1661 tillhörigt enskilda personer, då deremot den svenska Lappmarken var statsegendom. Kom så afvittringsverket, som beröfvade Lapparne många tusen tunnland af deras bästa betesmarker och skiftade dem mellan hundradetals af nybyggare. Då höjdes en röst från Norrlandsbänken af Landshöfdingen Almqvist till Lapparnes försvar. Det var vid 1867 års riksdag han inom denna Kammare bragte denna fråga på tal, och följden blef en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, som till följd deraf utfärdade Kongl. Brevet den 13 December 1867, deri stadgades, att en gränslinie skulle uppdragas mellan den egentliga fjellbygden och den till odling tjenliga delen af Norrbottens och Westerbottens lappmarker. Denna linie är också uppdragen, *dock endast provisorisk*. Detta Kongl. Bref innehöll derjemte förbud att ofvanom linien bevilja anläggande af nybyggen och förslag om eventuel indragning af nybyggen inom de trakter, som uteslutande till renbete böra upplåtas.

Jag har, såsom jag förut nämnt, från rent menisklig synpunkt tillstyrkt detta lagförslag, emedan jag är öfvertygad, att det, trots sina brister, skall åstadkomma ett bättre tillstånd än det närvarande, och när en gång distriktindelningen skett samt vederlag blifvit lemnadt åt Lapparne, och dessa sålunda komma att bortflytta från de trakter, der de ligga i opphörlig strid med nybyggarna, när, säger jag, detta skett, torde Lapparne vara betryggade från all den förföljelse, som de hittills varit underkastade. Enligt min åsigt sker detta likväl icke såsom 25 § nu är redigerad. Lika med mig hafva två reservanter i denna Kammare och två i Andra Kammarerna önskat, att de i nämnda paragraf Lapparne tillförsäkrade fördelar måtte tydligare bestämmas och derföre yrkat ett så lydande tillägg till denna paragraf.

“Betesmark som sålunda blifver Lapparne anvisad skall sedermera icke vara underkastad intrång genom rödning, odling eller på annat sätt, utan alltid få af Lapparne till deras renars underhåll oförkränkt begagnas.”

Om Riksdagen skulle antaga detta tillägg till 25 §, har Riksdagen derigenom visat, att den vill betrygga Lapparnes existens. Sverige har redan genom 1867 års Kongl. Bref visat, att det vill sätta en gräns för odlingen och betrygga nomadens tillvaro. Norge skall, enligt hvad jag sökt äntyda, genom anordnande af ändamålsenliga distriktsindelningar samt tjenliga och motsvarande betesvederlag, handla i enahanda syftsmål. Sålunda skola brödrafolken gemensamt iakttaga och erkänna de förpligtelser de ega till det folkslag, som sedan urminnes tid i nordanlanden haft sin hembygd.

Jag slutar med ett yrka bifall till Kongl. Maj:ts lagförslag med det tillägg till 25 §, som ofvan är nämndt, emedan jag anser, att i detta tillägg ligger det mest betryggande för Lapparnes tillvaro.

Herr Bergman: Efter den historiska utredning af frågan om Lapparne och deras urgamla rätt till bete för sina renhjordar på båda sidor om gränsen mellan Sverige och Norge, som en talare från Norrland meddelat, och efter den fullständiga redogörelse för de underhandlingar som under en längre tid fortgått emellan de båda länderna om Lapparnes rättigheter, hvilken af en annan högt ärad talare har blifvit lemnad, äro vidare upplysningar i detta afseende icke erforderliga, emedan dessa anföranden, och särdeles det sistnämnda fullständigt angifver den ståndpunkt, på hvilken denna fråga för närvarande befinner sig.

Svenska ledamöterna af den år 1866 tillförordnade komité, som sammanträdde i Tromsö för att uppgöra förslag till ordnande af så väl svenska Lapparnes rätt till renbetesland inom Norge, som norska Lapparnes lika rättigheter i Sverige gent emot hvartdera landets bofasta jordbrukande befolkning — ansågo till en början, att enklaste och bästa sättet att förebygga framtida tvister vore att på marken uppdraga en bestämd gräns emellan Lapparnes och den jordbrukande befolkningens betesmarker. För en sådan lösning af frågan mötte dock flera hinder genom lokala förhållanden, emedan landet, synnerligast inom Tromsö amt, har en ringa bredd från hafvet till riksgränsen, med djupa hafsvikar som på flera ställen intränga i landet helt nära intill gränsen och afskära de olika landsträckorna från hvarandra, jemte det att emellan dessa vikar höga fjell på flera ställen framgå och stupa med tvärbranten ned i hafvet, hvarigenom kommunikationen längs kusten afbrytes. Då dertill kommer att den odlade och den odlingsbara jorden finnes belägen efter stränderna och uti de dalgångar som derifrån intränga mellan fjellen, samt att betesmarkerna, hvarå såväl jordbrukarne som Lapparne skola beta sina hjordar, dels äro gemensamma och dels blandade om hvarandra, så inses lätt de svårigheter som härigenom mötte för uppdragandet af en bestämd gräns emellan de olika befolkningarnes betesområden, och hvarföre komitéen måste öfvergifva detta sätt att ordna förhållandena. Komitéen hade derjemte dels förut kännedom om och dels

under hållna sammanträden med lappska och norska befolkningarne ytterligare inhemtat, att anledningarne till stundom inträffande oenighet emellan nomaderna och den jordbrukande befolkningen voro flera, nemligen: att jordegarne anse sig vara i sin goda rätt att uppodla och freda de jordlägenheter som af staten eller enskilde till dem upplåtits oaktadt dessa trakter förut begagnats till reubete; att Lapparne, som förut begagnat bete för sina hjordar å dessa nu till odling intagna trakter, derigenom blifvit utestängda från den ena lägenheten efter den andra och stundom äfven hindrats att å sina vanliga vägar tåga till andra af dem begagnade betesland; att Lapparne härigenom ansågo sig förnärmade å sina gamla betesmarker och derföre ej alltid iakttago noggrann vård och tillsyn om sina hjordar, hvarigenom dessa stundom äverkade de intagna och odlade lägenheterna; att jordegarne, som vid sådana tillfällen icke kunde fasttaga renarne för att derigenom på laglig väg erhålla ersättning för liden skada, i det stället dels med hundar jagade renarne långt bort från den odlade jorden och dels nedsköto dem; att anledningarne till oenigheten således voro ömsesidiga och framkallades hufvudsakligen af svårigheten att å laglig väg vinna rättelse i de missbruk som hitintills egt rum ifrån båda sidor. Med anledning häraf och enär, dels af förut omnämnda lokala hinder och dels i saknad af geometriska kartor öfver landet, komiterade icke då kunde föreslå någon bestämd gräns emellan de olika nationernas betesområden, så beslöto komiterade, att dels med ledning af 1:sta kodicillen till 1751 års gränstraktat emellan Sverige och Danmark, dels genom de upplysningar som 1844 års komitées handlingar lemnade, dels med anledning af hvad vid hållna sammanträden med norska och lappska befolkningen inhemtats, och dels af hvad som vid besök på åtskilliga omtvistade ställen förefunnits, att, i sammanhang med ordnande af tiden och sättet för begagnandet af de ömsesidiga betesrättigheterna, äfven uppgöra förslag till nödiga polisföreskrifter, hvarigenom uppkommande tvister om äverkan och tillfogad skada från ena eller andra sidan kunde utredas och afgöras och att dermed för framtiden förekomma sådana våldsamma uppträden mellan de olika ländernas innevånare som förut stundom egt rum, då mängden så väl jordbrukare som Lapp, med förbigående af lagens stadgande, sjeltva förskaffat sig ersättning för lidna eller förmenta skador på växande gröda eller djur. Huruvida komitéen härvid lyckats att föreslå sådana föreskrifter för ordnandet af de ömsesidiga rättigheterna, som kunna för framtiden om icke i allo förebygga, så åtminstone lemna anvisning om huru uppkommande tvister skola lösas, är en fråga som det icke tillkommer mig att bedöma, helst komitéens arbete har det gemensamt med alla andra människoverk att vara ofullkomligt. Att emellertid, utan fullständig kännedom om de på stället förekommande många egendomliga förhållandena, nu förkasta detta förslag till stadgar, torde vara mindre lämpligt, enär det ganska väl behöfves några års erfarenhet för att kunna bedöma huru den vid tillämpningen verkar, och enär det svårigen kan bestridas, att om den föreslagna författningen tillämpas rätt och med nödig varsamhet, samt under den kontroll som svenska komiterade äfvensom Lag-Utskottet föreslagit, så

skall densamma införa ett långt bättre och fridsammare förhållande emellan de olika nationerna än som hitintills egt rum.

Det är egentligen inom Tromsö amt som tvisterna emellan Norrmän och Lappar under de sednare åren tilltagit, och anledningen dertill är den af kejsrerliga ryska regeringen år 1852 förordnade gränsspärningen emellan Finland och Norge, och hvarigenom de norska och finska Lapparne, som förut begagnat gemensamma betesmarker i båda landen, derifrån afstängdes och förbjödos att derefter gå öfver gränsen in i det land som de icke tillhörde. Före denna tid hade de inom norska Kautokeino socken boende Lapparne frihet att tidtals söka bete för sina renar dels inom Finland och dels inom Sverige, men efter gränsspärningen förbjödos de att gå till Finland och kunde icke heller på sina vanliga vägar komma till Sverige, emedan den Finland tillhöriga landtungan, som här åtskiljer Sverige och Norge, ej vidare finge med de norska renhjordarne beträdas. De norska Kautokeinolapparne, som härigenom saknade bete för sina renhjordar, flyttade då öfver till Enontekis socken i Sverige och blefvo svenska undersåtar för att derigenom kunna begagna sina gamla betesmarker. Renhjordarne i Enontekis socken förökades derigenom betydligt, och när denna sockens Lappar sedermera, förstärkte med den nya tillökningen, efter vanligheten flyttade öfver gränsen till Norge och trakten af Tromsö, så uppkom trängsel och till följd deraf tvister om åverkan med flera olägenheter, och hvarvid de sammanstötningar på Qvalön, som af en föregående talare blifvit omnämnda, äfven inträffade. I sammanhang härmed får jag upplysa att, enligt på stället erhållna uppgifter så väl af Norrmän som af Lappar, har denna ö icke af ålder begagnats till renbete utan är det först i sednare tider som Lapparne difört sina hjordar, emedan läget medgaf förtänad i djurens bevakning; samtidigt härmed har odlingen äfven förtgått, och när nu renhjordarne på en gång hastigt tillökades, så uppkom äfven här trängsel och deraf följande osämja. Det är således de norska Kautokeinolapparnes öfverflyttning till Sverige, som under sednare tider till stor del varit orsaken till de öfverklagade olägenheterna omkring Tromsö.

Emot förslaget har blifvit anfördt, att betesmarkens indelning i särskilda distrikt och de inom hvarje sådant distrikt förlagde Lapparnes skyldighet att gemensamt ersätta den åverkan som af renarne derinom föröfvas, när den skyldige ej kan upptäckas, skulle leda till Lapparnes förtryck. Med anledning häraf får jag meddela, att vid de sammanträden som 1866 års komité på åtskilliga ställen hade med så väl den norska jordbrukande befolkningen som med då i Norge vistande svenska Lapparne, inhemtades upplysningar om hvilka trakter som hade sådant läge och voro af beskaffenhet att utan alltför stora olägenheter kunna begagnas till renbete och som således kunde inledas till särskilda betesdistrikt; vidare öfverlades om hvilka åtgärder som kunde blifva lämpliga för att förekomma de beklagliga uppträden och tilltag som stundom inträffat, och hvarvid från båda sidor framhölls nödvändigheten af att meddela tillämpliga föreskrifter om huru och af hvem åverkan af renar skall godtgöras, emedan det nu vore nära nog omöjligt för jordegarna att på laglig väg kunna

tilltala den lapp hvars renar gjort skada, alldenstund renen såsom ett mindre tamt djur ej kan fasttagas och egaren derigenom upptäckas; detta är äfven anledningen till att jordbrukarne ofta nog söka att sjelfva taga sig rätt genom att nedskjuta någon af de åverkande renarne för att sålunda framkalla egaren eller, om han icke infinner sig, på detta sätt skaffa sig ersättning för liden skada. Upplysningsvis får jag meddela, att rendjuren äro medelst inskärningar eller klippningar i öronen märkta olika för hvarje egares djur, och att Lapparne genom dessa märken känna hvilken som eger djuret, hvaremot märkenas betydelse i allmänhet icke är bekant för jordbrukarne. Till följd häraf framställdes för Lapparne förslag om bildande af renbetesdistrikt, hvarvid alla i samma distrikt stationerade Lappar skulle såsom ett bolag gemensamt ansvara för ersättning af den skada som inom distriktet genom renar förorsakades på de jordbrukandes tillhörigheter, när den till skadan skyldige ej kunde upptäckas; och ansågo Lapparne att en sådan gemensam ansvarighet vore bättre än den osäkerhet som nu är rådande, då djuren antingen nedskjutas eller jagas och skadas af hundar, hvarföre de med en sådan distriktsindelning och gemensam ansvarighet förklarade sig nöjde. Lapparne medgäfvö derjemte, att åverkan för det mesta inträffar genom en mindre noggrann omsorg vid renarnes bevakning, och att den gemensamma ansvarigheten skulle åstadkomma en bättre ordning härutinnan, jemte det denna ansvarighet vid de flesta tillfällen skulle bidra till att upptäcka egaren till den eller de renar som gjort skada. Det visar sig häraf att distriktsindelningen och den gemensamma ansvarigheten äro af behovet påkallade, och då Lapparne derjemte förklarade att de icke hade någonting emot en sådan åtgärd, så kunna de föreslagna stadgandena icke anses förtryckande för nomaderna.

Till följd af den osämja som stundom uppkommit, de beklagliga sammanstötningar som under en längre tid egt rum, och de klagomål som oupphörligen anförts så väl af norska jordbrukare som af svenska Lappar ända sedan lång tid tillbaka, och som föranledt tillsättandet af en komité år 1844 och en annan komité år 1866, visar sig tydligen behovet af att någonting måste göras för att afhjelpa dessa klagomål, och då det nu föreliggande förslaget till stadga, sådant det blifvit af Lag-Utskottet framställt, säkerligen skall åvägabringa ett bättre förhållande emellan jordbrukarne och nomaderna än det som hitintills varit rådande, så får jag hos Kammaren förorda det samma till antagande.

Ehuru öfverläggningarne hitintills omfattat hela förslaget, så och då beslut för närvarande endast skall fattas om 1 §, så får jag derved yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Hasselrot: Jag har inom Lag-Utskottet ej deltagit i detta ärendes behandling och ber att nu få tillkännagifva, att jag på de skäl, som anförts i Herr Carléns reservation och innan den nu pågående regleringen af lappgränsen hunnit fullbordas, ej kan tillstyrka bifall till det lagförslag, som nu föreligger till antagande. Det är väl möjligt, att detsamma kan komma att medföra fördelar,

men någon visshet derom anser jag ej kunna vinnas förr än gränsgreningarna blifvit uppgjord och distrikten ordnade. Om det sedan visar sig, att Lappgränserna blifva så bestämda, att Lapparne inom sina områden kunna finna trefnad och fullt tillräckligt bete för sina rendjur, då är tiden inne att ordna förhållandena mellan dem och den fasta befolkningen.

En talare på motsatta sidan fäste uppmärksamheten på, att den fasta befolkningen i Tromsö amt utgjorde 150,000, då Lapparne deremot voro endast 9,000 till antalet, och att man i lagförslaget borde beakta flertalets fördelar. Jag tror, att det är väl så angeläget att vid lagstiftningen se till den svagares som den starkares rätt. Detta fattiga folk, undanträngdt till yttersta norden, bör utgöra ett särskildt föremål för vårt behjertande, och framför allt må vi se till, att ej de rättigheter och fördelar, som blifvit detsamma tillförsäkrade genom 1751 års traktat, på något sätt rubbas! Sådant kan ske genom nu föreliggande lagförslag; och på det att man må med full trygghet kunna lagstifta i detta ämne, tror jag det vara af vigt, att frågan tills vidare uppskjutes, hvadan och då jag föreslår, att Riksdagen må besluta att Kongl. Maj:ts nådiga proposition för närvarande ej kan bifallas, jag icke kan lemna min röst för den nu föredragna paragrafen.

Grefve Mörner, Oscar: Bland de många ärenden, som förelegat Lag-Utskottet till behandling, har det ej varit något, hvars afgörande förefallit mig svårare än detta. Å ena sidan förspörjas klagomål från grannlandet öfver det men och intrång, den bofasta befolkningen der lider af de Lappar, som under vissa tider ditflytta från Sverige, å den andra sidan finner jag dessa nomader genom gamla traktater tillförsäkrade ett uppehälle för sig och sina renar i Norge. Och hvad begära dessa Lappar? Jo, rättigheten att få finnas och lefva. Och det är just denna rätt att få lefva, som det här, enligt mitt förmenande, gäller, en rätt hvilken jag ej anser att man får förnärma. Och därför har jag ej kunnat utan bekymmer se de åtgärder, som äro i fråga att vidtagas, och som jag befarar skola komma att uppställa svårigheter för denna folkstams existens. Men, säger man, det skulle ej ligga någon olycka deri, att den försvunne. Ja, mine Herrar! jag betviflar att vi kunna förhindra att Lapparne såsom folkstam utdö, men jag anser det vara min skyldighet och min pligt såsom människa och såsom svensk att undvika hvarje åtgärd, som i ringaste mån kan påskynda något sådant, och att göra allt hvad jag kan för att rättvisa och billighet må vederfaras dessa nomader, som dock äro människor och svenska medborgare de ock, fastän de hafva ett annat lefnadssätt och stå under oss i civilisation.

Här har blifvit sagdt, att det nuvarande tillståndet är outhärdligt, och att väsentliga anledningen dertill är att söka i de sväfvande och obestämda stadganden, som förefinnas i 1751 års kodicill. Denna uppfattning kan jag ej dela.

Då denna kodicill 1751 tillkom, förefanns i Finmarken och Tromsö amt utan tvifvel föga utaf odlade trakter. Ingen kunde på den tiden ana, att det skulle kunna blifva en så stor fast befolk-

ning, som vi nu finna i dessa orter; och man ansåg ej då nödigt att gå in i så bestämda definitioner vid denna lags utfärdande, utan uppdrog endast sjelfva hufvudgrunderna, efter hvilka rättsförhållandena mellan de fastboende och Lapparne skulle regleras. De sistnämnde skulle få begagna sig — så stadgades det — af land och strand till underhåll för sina djur och dem sjelfva, men de skulle noga akta sig, att de icke under deras flyttningar gjorde skada å åker och äng, skog, multebärs- eller hjortronmyror eller något annat. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att det står "under deras flyttningar". Det kan här af slutas, att man ansåg en begränsning i Lapparnes frihet att bereda uppehälle åt sina renar och derigenom åt sig sjelfva böra göras endast under flyttningarna. men att man deremot icke ansåg sig berättigad att göra några inskränknin- gar i denna frihet å de trakter. der de hade sina gamla betesplatser. I öfrigt bestämde kodicillen, att de skulle vara i allt likställde med landets egna innevånare, och det står i denna Förordnings 12 §, att, om Lapparne gjorde obehörigt intrång i anseende till vissa förhållanden, skulle de undergå sådant straff, som norska lagen för norska undersåtar stadgar. Det kan naturligtvis ej falla mig in att anse, att Lapparne genom dessa stadganden tillerkänts en sådan besittningsrätt till sina gamla betesmarker, att hinder derutinnan kunde finnas för norska män att odla i dessa trakter, men utaf nämnda stadgande framgår dock otvetydigt, att 1751 års kodicill uppstått under förutsättning och fullt medvetande, att jemte Lapparne fanns en annan lika berättigad folkstam, men att densamma måste underkasta sig åtskilliga inskränknin- gar, som möjligen kunde blifva en följd deraf, att Lapparne måste beredas uppehälle för sig och sina renar. Rätten att beta, å ena sidan, skulle upprätthållas lika väl som rätten att odla, å den andra. Men det var ej någon, som bevakade dessa ömsesidiga rättigheter. Kodicillen blef ej tillämpad, utan föll allt mer och mer i glömska, och allt gick efter som vanan småningom bildat det; den bofasta befolkningen kände ett intrång, från hvilket den ville befria sig, och en tunga, hvilken den ej ville erkänna sig skyldig att bära, men som var en oundviklig följd deraf, att den valt sina bostäder i en ort, der den kom i beröring med en nomadiserande folkstam. Och man hör nu sägas, att det närvarande tillståndet är alldeles outhärdeligt, och det å omse sidor. Man har anført, huru nybyggarna, för att sjelfve taga ut sin rätt, skjuta Lapparnes renar, och exempel på mord, som egt rum, har ock blifvit anfördt. Detta bevisar, säger man, att en ny lagstiftning, för att motverka dessa missförhållanden, är af behofvet oafvisligen påkallad. För mig bevisar det på sin höjd, att en noggrannare tillsyn öfver gällande lagar är behöflig, jag tror dock, att en förändring till ett bättre i afseende på tillståndet i dessa trakter under sednare tiden kan förnimmas. Mord kunna förekomma i alla trakter, äfven de mest civiliserade och med hvilka lagar som helst, och, ty värr, måste vi antaga, att, äfven om den nya lagen skulle blifva gällande, ändock mord kunde förekomma i Tromsö amt. Jag ber särskildt att få bemärka, att det icke är från Lapparnes sida dessa klagomål och yrkandet på en ny lag uppkommit. Det är från den norska bofasta

befolkningen klagomålen öfver intrång och rättskränkning förspörjas, klagomål som kanske icke alltid äro så synnerligen beaktansvärda. Den norska Regeringen har emellertid med mycken omsorg skött denna fråga och velat komma till ett godt mål genom att söka bereda nya lagbestämmelser, och derföre förtjenar denna Regering allt erkännande, om äfven man kan finna betänkligheter vid antagandet af allt, som föreslaget blifvit.

Men det är icke blott inom omfånget af de bestämmelser, hvilka 1751 års kodicill innehålla, som den norska regeringen sökt finna lösningen af denna fråga. Man finner af den Kongl. propositionen, att norska Regeringen låtit anställa undersökningar och upprätta beskrifningar öfver utmarker m. m. i dessa orter, för att utröna om ej tillgång kan beredas å tjenliga betesmarker.

Öfverallt framhålles emellertid det nuvarande tillståndet såsom outhärdeligt och det trängande behovet af en ny lag. För min del kan jag dock ej finna, att förhållandena blifvit försämrade de sista åren, den jordbrukande befolkningen har alltjemt ökats och i allmänhet kommit i bättre vilkor, och Lapparne hafva åtminstone ej förminskats till antal, och deras välmåga kan ej sägas vara i tillbakagående. Men de olika folkstammarna i dessa trakter kunna ej lefva i fred och ro tillsammans, de båda parterna kifvas och vilja förtränga hvarandra. Tillståndet synes mig dock ej så betänkligt, som man här hör allt för mycket upprepas.

Att åberopa 1852 års gränsspärning såsom ett skäl för det berättigade i anspråken från norsk sida kan jag, utom de statsrättsliga skälen, ej finna befogadt, då man vet, att det var en mängd norska Lappar, som till följd af dess stadganden gingo öfver ifrån Finmarken till Sverige och förvandlade sig i svenska Lappar. Det var denna emigration från Norge till våra lappmarker, som gjorde att Lappar och renar här blefvo hastigt ökade, och trängsel vid betena sommartiden inom Tromsö amt uppkom.

Oaktadt jag anser den nya lagen vara för litet betryggande för Lapparnes rätt, och att denna rätt skulle bevaras bättre genom en riktig tillämpning af 1751 års kodicill, så skulle jag dock anse mig tvungen att ingå på lagens antagande, och det derföre att ett uppskof dermed möjligen kunde leda till ej önskliga förvecklingar. Och ett stöd för antagandet skulle jag hemta i min tillförsigt till den norska Regeringen och de norska embetsmännens ådagalagda rättskänsla. Men jag har nyss fått en upplysning, till följd af hvilken jag anser mig uppkallad att förorda ett uppskof. Det har nemligen af fullt trovärdig person blifvit mig meddeladt att, enligt ett nyligen anländt nummer af norska Aftenbladet. Stortinget anses säkert komma att uppskjuta ärendets behandling till nästa år. Om denna uppgift är riktig, hvarom knappt kan vara något tvifvel, så visar den, att man vill se tiden an just der, hvarest man ifrat mest för denna lag. Då vill jag fråga: hvad skäl hafva vi att öfverila oss? Kunna vi ej äfven uppskjuta med fattande af vårt beslut angående denna lag? För en sådan åtgärd talar ett ytterligare skäl, och det är att distriktsindelningen ännu ej hunnit afslutas. Med afseende å denna är det bekant, att norska Regeringen gripit verket an med både allvar och nit, och just på den beror huru

tillståndet i dessa trakter för framtiden skall blifva. I sitt yttrande af år 1869 säger den norska Regeringen, att denna distriktsindelning om ett par år skall vara fullbordad. Till en betydlig del torde densamma redan vara verkställd i Tromsø amt, att döma efter de kartor, som om denna sak finnas att tillgå. Då denna distriktsindelning är gjord, är derigenom en sådan punkt gifven, att då kunde man undvika ett stadgande sådant som det, hvilket finnes intaget i 28 § af författningsförslaget, äfvensom det tillägg till 25 §, som blifvit påyrkadt af åtskilliga reservanter inom Utskottet. Ty detta sednare förslag, som visserligen är tillkommet i största välmening, skulle blifva den åtgärd, hvarigenom man skulle förstöra Lapparnes framtid. Stadgandet i paragrafen skall föranleda upprepade ansöknin- gar från den jordbrukande befolkningens sida om utbyte af betes- marker för Lapparne, och det är omöjligt annat än att Rege- ringen, som icke kan få fullkomlig kännedom om alla de förhållanden, som härvid böra tagas i betraktande, skall nödgas gifva vika för så- dana anspråk, som stundom äro föga berättigade, och komma att an- visa nya betesmarker, äfven då sådant ej är af verkligt behof på- kalladt. Kommer då dertill ett stadgande af den beskaffenhet, reser- vanterne föreslagit, nemligen att betesmark, som sålunda blifver Lap- parne anvisad, skall sedermera *alltid* få af Lapparne okränknt begag- nas, så är det klart, att af en sådan föreskrift måste skapas en ytter- ligare äflan på norsk sida att göra dessa ersättningsmarker små och trånga, eller att anvisa dem så högt upp på fjellen som möjligt, så att jag tror, att detta vilkor vore att alldeles störta Lapparne, och de kunna hafva allt skäl att bedja att blifva bevarade för sina vänner, — med sina ovänner kunna de bättre reda sig.

Jag kan ej lemna obesvaradt ett yttrande af en ledamot inom Utskottet, hvilkens varma hjerta jag känner, men som stundom af sin känsla låter föra sig nog långt. Han påstod, att Sverige hade gjort ingenting för Lapparnes rätt och skydd, då i Norge deremot hade åtgjorts ganska mycket. Jag ber då få anmärka, att redan år 1867 verkställdes på svensk sida undersökningar i Lappmarken, och man började utstaka rengränsen i vårt land. De åtgärder, som talaren omnämnde såsom verkställda å norsk sida — eller inköp af mark och utförande af brobyggnader m. m., till fromma för Lapparne — hafva nästan icke alls ännu blifvit vidtagna. De äro endast föreslagna af en skicklig och aktningsvärd norsk ingenjör, men verkställigheten deraf fattas, och ovisst kan vara om alla dessa vackra förslag någon- sin komma att sättas i verket. Jag vill på grund häraf påstå, att hvarken klandret å ena sidan eller berömmet å den andra är fullt berättigadt.

Skulle så vara, att norska Storthinget uppskjutit afgörandet af detta ärende till nästa år, vet jag ej hvarföre vi nu skola antaga lagen, och af sådan anledning yrkar jag afslag å denna likasom de öfriga paragraferna i författningsförslaget.

Man skulle genom ett sådant tillvägagående undvika att bestämma om den omtvistade frågan angående uppsägningsrätten; men skulle lagen nu antagas i Sverige, får jag förklara att jag skall kämpa för att 28:de paragrafens stadgande om denna rätt måtte komma att bi-

behållas. Ty jag fruktar, att norska Regeringen ej kan med bästa vilja i världen undgå att i ett eller annat afseende oaktadt all använd möda, blifva förd bakom ljuset af den egennyttas, som de fastboende i Tromsö amt skola göra gällande. Och jag kan ej inse, att det skulle ligga någon fara i en dylik bestämmelse. Följden af en uppsägning skulle blifva endast den, att vi skulle återkomma till de stadganden, som innefattas i kodicillen, hvilken, om man tolkar den rätt, onekligen medför större rättigheter för Lapparne än den nya lagen, och de inkast, som möjligen kunna göras mot denna min uppfattning, tror jag mig kunna vederläggas. Jag hoppas, att Kammaren skall afslå det framställda lagförslaget. Jag vill dermed ej hafva uttalat någon åsigt, att ju icke en förändrad lagstiftning i detta hänseende i en framtid bör komma till stånd, men jag anser det ej för närvarande vara skäl för oss att vidtaga en sådan åtgärd, och tror det vara önskvärdt, att en fråga sådan som denna behandlas samtidigt i de båda rikena. Jag anser alltså det föreliggande lagförslaget ej nu böra antagas; men då jag till följd deraf yrkar afslag på den föredragna paragrafen, vill jag dervid erkänna, att jag mot densamma i och för sig allena icke rimligen kan finna skäl till någon anmärkning.

Herr Statsrådet Berg: Den lagstiftning, som nu är i fråga, kan icke annat än vara synnerligen svår, och det må således icke vara underligt, att olika åsikter om dess lämplighet kunnat uppstå. Den har nemligen att reglera förhållandet emellan den jordbrukande befolkningens och nomadernas vidt skiljda intressen, och den måste dervid äfven fästa afseende vid tvänne olika nationers, vid tvänne särskilda representantförsamlingars skiljaktiga rättsuppfattning, ty för lagens antagande är det nödvändigt, icke blott att den godkännes inom det ena riket, utan äfven inom det andra, och huru svårt det är att lösa frågan till begges belåtenhet, torde vara lätt att inse, då man betänker de olika åsikter om den nu gällande kodicillens betydelse, som äro rådande hos de olika ländernas rättslära.

Vi hafva här nyss hört en utmärkt framställning af den tolkning, som från svensk sida gjort sig gällande. Man har sagt, att Lapparne genom 1751 års kodicill fått sig tillerkänd en positiv och ovilkorlig rätt att låta sina renar beta på det norska området, och att denna betesrätt utgör en servitut på den norska jorden, som, om betesmarken ock sedermera undergått förändring och blifvit odlad, dock måste ega bestånd. Deremot har ifrån norsk sida en alldeles motsatt åsigt blifvit framställd, i det man der påstått, att Lapparne icke skulle få beta ens på sådana utmarker, som blifvit upplättna åt enskilde. Att förlika dessa motsatta åsikter synes nästan ligga utom det möjligas område, och då lagens tillämpning hufvudsakligen skall ega rum inom Norge, är det klart, att den uppfattning om lagens mening, som der är rådande, måste i själfva verket komma att göra sig gällande, ty från svensk sida läser man svårigen åt Lapparne kunna bereda större förmåner, än de norska auktoriteter, som hafva att afgöra tvister härom, finna med lagens innehåll öfverensstämma, och de åsikter, som redan blifvit af de norska domstolarne uttalade, synas icke

ingifva synnerlig förhoppning, att om man än aldrig så väl må deducera de svenska Lapparnes rätt att oberoende af skedda odlingar fritt begagna sig af de fordna betesmarkerna, denna rätt i allt fall någonsin skall inom Norge blifva erkänd.

Detta har jag så mycket mindre anledning att tro, som jag icke ens för min del kan helt och hållet dela den uppfattningen, att 1751 års kodicill är så tydlig och klar i detta hänseende, som man här velat påstå. Det är visserligen sannt, att densamma medgifver Lapparne å ömse sidor rätt att höst och vår flytta öfver gränsen med sina renar och i det främmande landet betjena sig af land och strand, med undantag för vissa särskildt uppräknade ställen, men derjemte är uttryckligen stadgadt, att de inflyttande Lapparne icke få undantränga det egna landets Lappar eller under sina flyttningar göra skada å skog, åker och äng, muldebärs- eller hjortronmyror, eller något annat.

En talare har förmenat, att denna föreskrift borde anses ega gällande kraft endast då Lappen vore på väg att flytta från det ena riket till det andra, men ej sedan han tagit sitt tillhåll i det sednare. Denna tolkning af ordet flyttning tror jag dock, att man svårligen skall kunna på fullt allvar vidhålla. Lapparne måste väl anses stadde på flyttning icke endast då de vandra öfver gränsen från det ena landet till det andra, utan under hela den tid de föra sitt nomadlif inom det främmande rikets område, och föga antagligt är, att man velat ålägga Lappen större aktsamhet, då han vistades uppe bland fjellen, der renarne icke kunna göra någon skada, än då han uppehöll sig i den odlade bygden, der först någon kollision med enskildes eganderätt var att befara. Då nu således på den tid då traktaten ingicks, enligt hvad sjelfva denna afhandling gifver vid handen, på de trakter, der renarne fingo beta, funnos odlade bygder, och Lapparne uttryckligen förbjöds att såväl å dessa odlingar som å skog eller annat göra skada, torde man icke kunna säga, att Lapparnes rätt till bete å nämnda trakter varit ovilkorlig eller oinskränkt, och hade man haft för afsigt att sätta en gräns för odlingens vidare framträngande till skada för Lapparne, så föreställer jag mig, att man icke skulle underlåtit att i ett så viktigt ämne intaga något uttryckligt stadgande i traktaten. Något sådant finnes dock icke, utan tvärtom förklaras att man endast såsom en "*tolerans*" medgifvit Lapparnes flyttningar öfver gränsen, och att hvardera staten förbehöll sig sin höghetsrätt inom eget område oförkränkt. På grund häraf har man också lika litet i Sverige som i Norge ansett sig förhindrad att upplåta mark till odling, derföre att renar der tillförene betat, men medgifvas måste, att såvida traktaten skall hafva någon betydelse, Lapparne icke må så förträngas, att hela ändamålet dermed förfelas, och att det således icke bör vara tillåtet att så medelst odling från Lapparne undantaga sådana marker, som äro alldeles nödvändiga för renarnes underhåll, eller afstänga deras renvägar. Så har dock skett på vissa ställen, och då i det förslag, som här är framlagdt, blifvit föreskrifvet, att norska staten skall på allmän bekostnad åter utlägga så beskaffade vägar och föga anstalt att nödiga betesplatser icke saknas, skulle således genom förslagets antagande Lapparne i detta

hänseende beredas en trygghet, som den nuvarande traktaten med dess obestämda ordalag ej varit i tillfälle att erbjuda. Äfven i andra hänseenden har man, såsom en del talare redan visat, sökt bereda Lapparne ganska väsendtliga förmåner. Föreskrifterna härom hafva emellertid betingat andra till skydd för de bofasta mot skada af Lapparnes renar. Under medgifvande att de fastboendes antal är mycket större än nomadernas, har man likväl häremot invändt, att man icke borde fråga efter det större antalet, utan endast se till att den svagares rätt icke kränktes, och att Lappens rätt att existera icke tillintetgjordes. Ja, mine Herrar! vore den framlagda lagen sådan, att Lapparnes existens genom dess antagande ifrågasattes, så skulle jag vara den första att tillstyrka afslag å densamma. Jag tror dock ej att så är fallet. Jag tror tvärtom, att den föreslagna lagen vida bättre än den nuvarande skall *befrämja* Lapparnes existens och befria dem från många af de olägenheter, för hvilka de nu äro utsatta.

Klagan öfver de nuvarande förhållandena har ej försports endast i Norge, missnöjet är lika allmänt bland Lapparne, och dessa, hvilka då de komma in i Norge, ofta se sig fördrifna från sina gamla uppehållsorter och sina renar skingrade eller skjutna, hafva ej heller någon anledning att glädja sig åt dessa förhållanden eller önska deras fortvaro. En förändrad lagstiftning i ämnet är således af högsta behof påkallad. Jag tror dock, att då man härvid fattar sitt beslut, man icke bör så mycket ingå i den juridiska detaljen och säga, att i det och det afseendet borde Lapparne hafva fått sig större rättigheter tillerkända. Man måste erinra sig, att det icke ligger i vår makt att antaga hvilka bestämmelser som helst, och att hvad vi här besluta icke kan blifva lag, med mindre det är af beskaffenhet att kunna godkännas äfven i Norge. Frågan synes mig vid sådant förhållande egentligen vara, om det för Lapparne är förmånligare att det nuvarande förhållandet kommer att i många år fortvara, än att de bestämmelser, som nu äro föreslagna, blifva gällande.

Man har sagt, att den föreslagna gemensamheten i ansvar skulle vara så principvidrig, att redan på grund deraf, och då en principvidrighet aldrig kan leda till goda följder, tillräcklig anledning skulle vara att icke godkänna förslaget. Att det i allmänhet icke kan anses fullt principenligt att ålägga flera personer gemensamt ansvar för hvarandras åtgärder, vill jag för min del icke bestrida, men då man tager hänsyn till det särdeles exceptionela förhållandet med de nomadiserande Lapparne, tror jag dock det föreslagna stadgandet kunna försvaras. Då nemligen Lapparne tillåtas att med sina renar i stora flockar vandra in i ett främmande land, der de äro okända, och der man icke kan taga reda på rätter egare till den ren, af hvilken skada blifvit förfvad, synes det ej olämpligt att såsom vilkor för denna Lapparnes rätt föreskrifva, att de ibland dem, som låta sina renar beta tillsammans, äfven skola gemensamt vakta desamma och gemensamt ansvara för den skada, som sker, likväl så att om den till försumnelsen skyldige kan framvisas, han, och icke de öfriga, får bära ansvaret? Jag tror, att en af de väsendtligaste orsakerna till det missnöje, som uppkommit bland den norska

befolkningen, just är, att enligt nuvarande förhållanden det icke för dem är möjligt att skaffa sig ersättning för skada som skett, och häri ligger ock orsaken, hvarför de norska nybyggarna till sitt skydd sett sig nödsakade att med hunden söka köra bort renarne, på det deras gröda icke måtte blifva helt och hållet förstörd.

Jag vill icke vidare upptaga Herrarnes tid, då frågan är sedd från alla sidor, och då jag icke har någon ny sådan att framdraga. Jag ber blott att få tillägga, att enligt min tanke skulle lagen, om den blefve antagen, icke annat än befrämja Lapparnes intressen, och det är detta, som, enligt hvad jag hoppas, blir det bestämmande vid frågans afgörande.

Man har sagt, att det icke kunde skada att uppskjuta saken ännu någon tid. Härtill ser jag dock ej något giltigt skäl, helst anledning ej torde vara att hoppas, det derigenom skulle kunna vinnas bifall till något för Lapparne förmånligare lagförslag i ämnet. Såsom ett ytterligare skäl till uppskof har en talare uppgifvit, att frågan i Norge blifvit uppskjuten till nästa Storthing, hvaraf han syntes vilja sluta, att saken der ej ansågs vara af brådskande natur. Ehuru, så vidt jag vet, frågan ännu ej förevarit i Storthinget, vågar jag icke bestrida den ärade talarens uppgift, men om det förhåller sig så som han säger, torde anledningen till uppskofvet kunna sökas deri, att norska Storthinget, under den korta tid det är tillsammans, funnit sig ej hinna taga denna viktiga fråga i öfvervägande och därför uppskjutit den till ett följande år, utan att man deraf kan hemta stöd för det antagande, att frågan skulle vara likgiltig i Norge. Huru viktig den än är för dem, hvilka den rör, kan man icke begära, att alla representanter skola hafva så reda på saken, att de, innan densamma hunnit närmare utredas, skulle vilja deri fatta sitt beslut. En sådan utredning har här inom Lag-Utskottet egt rum, och någon anledning till uppskof synes således här ej förefinnas; hvarför jag hoppas, att Kammaren nu måtte lemna sitt bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Widén: Jag vill visserligen icke bestrida, att Lapparnes tillstånd är sådant, att det kunde tariffa förbättring, ehuru jag icke tror, att det är så illa, som en föregående talare skildrat det. En ledamot af den för afgifvande af utlåtande i ämnet tillsatta komité, som tillika är medlem af denna Kammare, har åtminstone enskildt till mig yttrat, att sedan Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län och vederbörande amtman i Norge företagit sig att söka ordna förhållandena mellan Lapparne och de bofaste, så hafva icke så stora kollisioner under de sista åren uppstått. Emellertid erkänner jag, att ett icke så ringa behof förefinnes att få en förbättring i förhållandet mellan Lapparne och vederbörande bofaste Norrmän i de norska Lappmarkerna. Men ser jag på den lag, som nu blifvit framlagd för detta ändamål, så kan jag icke finna tillrädligt att antaga densamma. Jag gifver visserligen ett oförbehållsamt erkännande åt alla de bemödanden, som af Regeringen, komiterade och äfven andra personer blifvit gjorda för att åstadkomma någorlunda dragliga vilkor för den nomadiserande befolkningen, men situationen måtte hafva

varit den svenske parten öfvermäktig. Ty ser jag på resultatet af deras bemödanden i föreliggande lagförslag, så kan jag icke finna, att någon rätt blifvit Lapparne derigenom tillerkänd. Man finner visserligen i början af förslaget, att vissa vackra rättigheter blifvit åt dem inrymda, men går man vidare, så upptäcker man, huru den ena efter den andra tages bort, så att de till slut stå alldeles rättslösa. Jag behöfver blott erinra om 9 §:ns 4:de moment, som till och med beröfvar dem deras hittills åtnjutna rätt att, utan fara för ersättningsanspråk från Norrmännens sida, begagna utmarkerna till bete för sina rendjur och i dess ställe tillförbinder Lapparne ersättningskyldighet därför, så fort Norrmännen kunna finna sig hafva egt för ringa bete för sin boskap å samma marker. Deremot hafva alla möjliga rättigheter blifvit tillagda Norrmännen. Men icke nog dermed att Lapparne sättas helt och hållet i beroende af de bofaste Norrmännens godtycke, de åläggas till på köpet den dryga kostnaden att hålla en mycket stor uppsyningspersonal för utöfvande af tillsyn öfver författningens efterlefnad, som just skall sätta Norrmännen i tillfälle att utöfva sitt godtycke så långt och så vidt som möjligt. Förhållandena behöfva ordnas, det medgifver jag — har jag sagt — men då borde ock den lag, som skall åstadkomma detta, vara i någon mån rättvis. Att det nu föreliggande förslaget är sådant, det har jag icke kunnat se, och det tror jag icke heller vara så lätt att bevisa. Tvärtom har jag icke kunnat finna annat, än att om man skulle antaga detsamma, så komme man nu att legalisera det rättslöshetstillstånd, hvaruti Lapparne i strid mot 1751 års kodicill blifvit försatte.

Jag vill icke vara vidare vidlyftig i denna sak och återopar endast såväl hvad Herr Nordström i ämnet anfört, som ock hvad Herr Carlén i sin reservation yttrat, samt yrkar för min del afslag å den punkt, som nu är föredragen, hvaruti jag innefattar ett afslag på hela lagen.

Herr von Gegerfelt: Till följd af den långa diskussion, som här försiggått, skall jag icke vidare yttra mig i saken utan endast yrka bifall till denna paragraf.

Friherre Nordenfalk: I likhet med en föregående talare är jag öfvertygad om, att Kammaren icke genom afslag å § 1 förmenar sig rätt att pröfva lagen i dess detaljer, hvarföre vid dessas pröfning tillfälle torde gifvas att besvara de anmärkningar, som mot förslagets öfriga paragrafer blifvit framställda. Lika, ja ännu svårare anmärkningar hafva inom Utskottet mot flere af dem blifvit gjorda, men pluraliteten kom dock till den öfvertygelsen, att de borde bifallas och att ett uppskof vore det sämsta af allt. Jag yrkar bifall till den föredragna paragrafen, mot hvilken ingen anmärkning ännu blifvit gjord.

Herr Berg: Då jag såsom suppleant i Lag-Utskottet deltagit i öfverläggningarne rörande denna fråga, ehuru jag icke var närvarande, då sjelfva saken slutligen afgjordes, så tillåter jag mig att

yttra min åsigt i ämnet. Jag tror, att då, såsom betänkanDET utvisar, nästan ingen af Utskottets ledamöter i sin helhet gillar det förslag, som af Kongl. Maj:t afgifvits, detta borde vara ett bevis för, att det icke heller i sin helhet skulle vara antagligt. Jag har vidare af de reservationer, som blifvit gjorda, och hvilka till största delen finnas utlåtandet bifogade, funnit, att den åsigt, som Herr Carlén yttrat, och som i hans reservation återfinnes, är den, som närmast öfverensstämmer med min mening. Han har likvisst icke röjt alla bristfälligheter i förslaget eller framställt alla anmärkningar deremot, som jag tror kunde göras, och af denna anledning ber jag att få fästa uppmärksamheten äfven på § 7 mom. 1, hvars bestämmelser om lapplänsmännens åligganden jag anser vara mindre lämpliga, äfvensom hvad § 8 beträffar, det torde vara svårt att finna uppsyningsmän, som skulle kunna så uppfylla sitt kall, som denna paragraf fördrar. Det har inom Utskottet blifvit ifrågasatt, och en värd vän har äfven här, enligt hvad jag vill minnas, talat om nödvändigheten att gifva en sådan uppsyningsman någon ersättning; något sådant har emellertid icke i Utskottets betänkande blifvit intaget, hvilket torde vara en brist, som borde hafva blifvit iakttagen. Den aktade vän, som på det varmaste har förordat lagens antagande så när som på ett litet undantag har nu fästat uppmärksamheten på det, som äfven Herr Carlén i sin reservation omnämnt, att sedan Utskottets beslut blifvit justeradt, har en skrifvelse ingått till Justitie-statsministern från norska Regeringen, som visar att uppmätningar blifvit gjorda och distriktsindelning föreslagen, men att inom Tromsö amt bete icke kunnat anvisas för mer än 56,000 renar, och har härvid tillika nämnt, att den person, som verkställt dessa undersökningar, har föreslagit, att landsträckor skulle inköpas för att underlätta denna distriktsindelning. Under sådana förhållanden, och då man i Norge beslutit, att icke vid detta Storthing företaga frågan till afgörande, så torde det vara allt skäl att äfven här uppskjuta densamma, under förhoppning att den reglering, som redan börjat, skall göra det nödvändigt att ett annat år besluta en lag, som bättre uppfyller de rättmätiga fordringar, man derpå kan ställa.

Jag förenar mig i den reservation, som Herr Carlén afgifvit och yrkar afslag å den föredragna paragrafen.

Friherre Raab, Carl: Då Kammarens oro tyckes vara mycket uppjagad, så anser jag det icke vara skäl att uppehålla tiden, utan anhåller endast hos Herr Talmannen att få veta, om frågans utgång i Andra Kammaren är känd, hvarefter och sedan jag fått upplysning härom, jag torde för några ögonblick återfå ordet.

I anledning häraf tillkännagaf undertecknad, att underrättelse om Andra Kammarens i ämnet fattade beslut blifvit begärd men ännu icke meddelad.

Friherre Raab, Carl: Då jag enskildt af en ledamot nyss fått höra, att frågan redan är afslagen i Andra Kammaren, så inskränker jag

jag mig att yrka afslag å denna paragraf liksom å de öfriga i detta författningsförslag.

Herr Nordström: Om jag ej egnar synnerlig uppmärksamhet åt de tecken af otålighet, som här och der visa sig, kommer det deraf, att den föreliggande frågan är för en hel folkstam under Sveriges krona af största vikt, och då vi här af de närmast föregående sessionsdagarne egnat omkring tio å elfva timmar om dagen åt diskussion af de stora intressen, som vända sig omkring bränvinsbränning och anslag för jernvägar, torde det ej kunna sägas vara för mycket, om man tager i anspråk en eller två halftimmar mer till den tid, som erfordras för diskussionen af en fråga, af hvars mogna pröfning en hel folkstams välfärd väsendtligen beror.

En högtärad ledamot af Regeringen förklarade nyss, att, om han kunde föreställa sig att Lapparnes framtida tillvaro genom den föreslagna lagen kunde äfventyras, skulle ej heller han yrka på denna lags antagande. Jag tillåter mig i anledning deraf att återkalla hans uppmärksamhet på, bland andra, 25 §, som efter mitt omdöme ganska tydligt anvisar, huruledes under tidens lopp denna tillvaro verkligen kunde komma att äfventyras. Om på något visst område af den egentligen för bete och rendjursskötsel dugliga lappmarken här eller der renars underhåll skulle befinnas blifva för den jordbrukande befolkningen betungande, skulle det få ankomma på Regeringen i det landet att förordna, att dessa områden ej vidare finge till rendjursbete användas. Någon begränsning af den jordbrukande befolkningens utsträckning eller förbud mot nybyggens anläggande på de marker, som åt Lapparne blifvit förbehållna, finnes dessutom hvarken i denna § eller annorstädes i förslaget stadgadt. Uti 6 § förklaras tvärtom uttryckligt, att den der omtalade distriktsindelning helt och hållet skall beståmas ur synpunkten af lättadt tillfälle för den jordbrukande befolkningen till "nödigt uppsigt öfver Lapparne och deras djur", och uti 9 § utsträcker den gemensamma ansvarigheten för skadeersättning till skador ej allenast på hägnade egor, utan ock på ohägnade *utmarker*. Huruledes sådana, uteslutande i jordbrukets och nybyggesanläggandets intresse antagna stadganden skola allt mer kunna leda dertill, att det ena området efter det andra under tidernas fortgång afskiljes från betesmarkerna och Lapparne samt upplåtes åt jordbruket och nybyggarne, torde en hvar kunna lätteligen inse; och då, ju raskare och i ju flera riktningar sådana områden af Lapparnes forna betesmarker derifrån för framtiden afskiljas, desto förr nalkas ock den tidpunkt, då hvad som för Lapparne af deras fordom tillräckliga betesmarker återstår upphör att motsvara deras behof, och de sjelfve, drifna allt mer och mer mot fjellarne, måste, af brist på erforderliga medel att lefva, upphöra att lefva. Det är likväl långt ifrån mig att vilja säga, att den föreslagna lagen äfven i afseende å nu antydda punkter ej skall komma att med välvilja mot Lapparne tillämpas; men sjelfva grundsatsen i dessa stadganden är likväl sådan, att, då den med noggrannhet handhafves, den ej kan undgå att med-

föra så beskaffade följder, som de nyss antyddas, och det är deri, som det högst betänkliga af det hela ligger, så länge man vill erkänna att äfven Lapparne hafva något anspråk uppå att få existera.

Herr von Möller: Jag skall icke vara lång i mitt yttrande, men jag måste bemöta en ärad vän på Östgötabänken, som velat neutralisera mina skäl, som jag byggt på den till Herr Justitiestatsministern från norska Regeringen inkomna skrifvelsen. Den innehåller likväl äfven, att en likartad utredning, uppgjord af samme norske agronom, har blifvit öfverlemnad från Departementet för det Indre till norska Storthinget. När nu denna utredning officiellt öfverlemnats till Sveriges och Norges representationer, så är man väl fullt berättigad, att med tillförlitlighet åberopa Herr Hauklands memorial.

Jag inskränker mig att yrka bifall till § 1 och hoppas, att äfven de öfriga måtte blifva af Kammaren antagna.

Grefve Mörner, Oscar: Genast efter det Herr Statsrådet Berg haft ordet, begärde jag det äfven endast för att få förklara, att ifall jag, i motsats mot hvad jag trodde mig hafva yttrat, verkligen sagt, att norska tidningen Aftenbladet uppgifvit, att Storthinget fattat beslut att uppskjuta frågans behandling, så var det en ganska ledsam missägelse. Jag ville nemligen säga, att i denna tidning stått att läsa, det man trodde att saken skulle blifva uppskjuten, och att jag tillika hade all anledning att förmoda, att tidningen vore ganska väl underrättad. Det var endast för att gifva dessa upplysningar som jag begärt ordet.

Hvad åter det beträffar, som sist yttrades om den autentiska skrifvelsen, så har jag aldrig betviflat, att den var inlemnad från norska Regeringen, men derföre äro inga gårdar köpta eller några broar byggda, och saken står således på alldeles samma punkt som förut.

Friherre af Ugglas: Det rykte, som här blifvit utspriddt, att Andra Kammaren afslagit lagen, har hos en talare föranlett den åsigt, att Kammaren borde med mycket lätt hand genomgå densamma, och således så godt först som sist afslå den. Jag är af en helt annan åsigt. Så länge frågan ännu icke var afgjord, så var det verkligen förenadt med betänkligheter att vidtaga en eller annan förändring i förslaget, som kunde anses af behöfvat påkallad, emedan vi voro nödsakade betänka, att lagen skulle gälla äfven ett annat land än vårt, och i följd deraf blifva föremål för pröfning af ett annat lands lagstiftande församling. Nu är emellertid detta förändradt, nu står det Kammaren öppet att § för § genomgå förslaget och besluta hvad som synes bäst och lämpligast, samt således åtminstone för sin del antaga en lag, som skulle blifva ett godt stöd för Kongl. Maj:ts Regering vid framläggandet af ett nytt förslag i en fråga, som icke kan falla. Jag får således föreslå, att Kammaren med samma omsorg som hittills ville genomgå de öfriga delarne af denna lag. Hvad den första paragrafen beträffar, så har jag under diskussionen icke hört en enda anmärkning framställas deremot, hvarföre jag får yrka bifall till densamma.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande §:n och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till §:n och, då dervid svarades många ja jemte åtskilliga nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

§ 2.

Bifölls.

Härefter anmälde sig och yttrade

Grefve Wachtmeister, Hans: Då diskussionen efter föredragningen af första paragrafen rörde sig kring hela lagförslaget, så har jag fattat utgången af beslutet rörande densamma såsom om Kammaren dermed velat bifalla hela lagen, och sedan nu Andra Kammaren har fattat sitt beslut i hufvudsaken, och någon påföljd således icke kan blifva af hvad beslut vi än fatta, så får jag yrka, att vid den fortsatta behandlingen af förslaget paragraferna måtte endast nämnas och icke uppläsas. Hvad det beträffar, som den siste talaren föreslagit, att vi skulle noga genomgå hvarje paragraf och dervid framställa de anmärkningar, hvartill enhvar kunde finna fog, så betvivlar jag, att vi på den vägen skola komma till något lämpligt resultat. Det fordras nemligen så mycken grundlig kännedom om lokala förhållanden för att afgöra dessa frågor, att jag tror att då de svenska kommissarierna icke ansågo sig kunna komma till något annat resultat, så kunna ej heller vi göra det.

Jag yrkar, på sätt jag förut nämnt, bifall till lagförslaget i sin helhet.

Herr von Koch: Jag begärde ordet egentligen med anledning deraf, att Grefve Wachtmeister yttrade, att vi enligt hans förmenande genom bifall till första paragrafen hade afgjort alltsammans. Derpå kan jag icke ingå, ehuru jag instämmer i hans yrkande, att paragraferna icke må uppläsas utan endast nämnas, men jag kan icke afstå från min rätt att dervid få göra hvarje anmärkning, som omständigheterna kunna föranleda. I det fallet instämmer jag således med Friherre af Ugglas.

Grefve Mörner, Carl Göran: Då jag icke för min del sätter stort förtroende till den mogna pröfning, som Kammaren nu klockan 2 och 55 minuter eftermiddagen kommer att egna åt detta vidlyftiga förslag, särdeles om man blott skall repa upp § efter § utan att uppläsa dem, så är det visst icke derföre, att jag är med lagen i allo belåten, som jag icke vidare kommer att synnerligen besvara Kammaren med yttranden i denna sak.

Herr Rydqvist: För min del hade jag af många skäl helst önskat, att hela detta lagförslag blifvit af Kammaren förkastadt, men

då man icke fattat ett sådant beslut, utan redan godkänt första paragrafen, så kan jag icke finna annat, än att förslaget bör paragrafvis föredragas. Jag kan således icke biträda den mening som velat göra sig gällande, att det föreliggande Utlåtandet må diskuteras klumpvis, hvad angår alla de öfriga §§. och detta så mycket mindre, som jag för min del har åtskilliga anmärkningar att göra mot förslagets olika delar.

Sedan Herr Grefven och Talmannen med anledning af Herr Rydqvists förslag yttrat, att Kammarens förut fattade beslut, att förordningsförslaget skulle paragrafvis genomgås, måste lända till efterrättelse; hemställde Herr Grefven och Talmannen, huruvida Kammaren, på sätt Grefve Wachtmeister föreslagit, behagade medgifva, att under den fortsatta föredragningen förslagets paragrafer ej upplästes, derest sådant ej af någon ledamot särskildt äskades, utan endast med deras nummer anmäldes.

Då härtill svarades så väl ja som nej, förklarade Herr Grefven och Talmannen, att som Grefve Wachtmeisters förslag ej blifvit af Kammaren enhälligt bifallet, föredragningen af förordningsförslaget naturligtvis komme att på vanligt sätt fortgå.

Herr Nordström begärde nu ordet och yttrade:

Jag tillåter mig vördsamt föreslå, att Kammarens session för dagen nu måtte afbrytas och frågans behandling fortsattes vid något annat tillfälle. Det är säkert, att när vi skola genomgå lagen paragrafvis, så komma en mängd detaljdiskussioner att uppstå och ingen utsigt vore att hinna slut med frågan förrän på sena qvällen, hvarföre jag får hemställa om man icke kunde uppskjuta den vidare behandlingen till ett följande sammanträde.

Härå svarade Herr Grefven och Talmannen, att när han funne sådant lämpligt, skulle han till Kammaren göra hemställan om uppskof med Utlåtandets vidare behandling till ett påföljande sammanträde.

§ 3.

Herr Rydqvist: Den sista punkten i denna paragraf lyder så: "Öfverträdelser af detta förbud straffas med böter, till belopp första gången at högst 40 Riksdaler svenskt Riksmünt eller 10 Speciedaler norskt mynt och annan gång af högst dubbelt". Efter denna ordalydelse skuile alldeles oförtydligt 40 Riksdaler svenskt Riksmünt anses i värde motsvara 10 Speciedaler norskt mynt. Jag hemställer dock, huruvida det kan vara lämpligt att i det ifrågavarande lagförslaget fastställa en sådan tolkning af de olika ländernas myntbestämmeiser, då man vet att värdet af deras silfvermynt icke är lika, utan att den norska specien är $\frac{3}{4}$:dels procent mindre värd än den svenska. Jag hemställer desto mer, om det kan vara lämpligt att nu, år 1871, afgifva en sådan förklaring i denna lag, då Kongl. Maj:t sistlidet år i ett cirkulär gifvit tillkänna, att norska och danska speciedalrar icke få mottagas af ve-

derbörande allmänna verk till samma värde som 4 R:dr svenskt Riksmynt. Det skulle efter min tanke vara mycket oriktigt att nu högtidligt förklara, att de ega alldeles lika värde. Vid sådant förhållande hemställer jag, om icke en förändring i denna sista punkt kunde befinnas lämplig, nemligen så, att det skulle komma att heta:

“Öfverträdelse af detta förbud straffas med böter, till belopp första gången af högst 40 Riksdaler svenskt Riksmynt, *der den vid svensk domstol åtalas*, eller 10 Speciedaler norskt mynt, *då den åtalas vid norsk domstol*, och annan gång med högst dubbelt“.

Friherre De Geer: För min del kan jag icke finna, att detta stadgande i tredje paragrafen skulle innehålla något slags förklarande, att 10 Speciedaler norskt mynt skulle vara equivalent med 40 Riksdaler svenskt Riksmynt. Här är endast sagdt, att den, som begår någon öfverträdelse, skall dömas antingen till 10 Speciedaler norskt mynt eller till 40 Riksdaler Riksmynt, hvilket väl måste tillämpas så, att om det är en svensk domstol, som handlägger målet, så dömer den till 40 Riksdaler Riksmynt, och om det är en norsk domstol, till 10 Speciedaler norskt mynt. För min del kan jag icke finna, att deraf skall förmedlas någon förändring i de båda ländernas myntförhållanden, och anhåller derföre om bifall till paragrafen i oförändradt skick.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att i afseende å den förevarande §:en hade yrkats dels bifall till densamma oförändrad och dels af Herr Rydqvist, att §:en måtte antagas med den förändring, att sista meningens deri komme att lyda sålunda: “Öfverträdelse af detta förbud straffas med böter, till belopp första gången af högst 40 Riksdaler svenskt Riksmynt, *då den vid svensk domstol åtalas*, och 10 Speciedaler norskt mynt, *då den vid norsk domstol åtalas*, samt annan gång af högst dubbelt“.

Härefter framställdes proposition på bifall till §:en oförändrad och besvarades med ja.

§ 4.

Bifölls.

§ 5.

Herr Nordström: Såsom jag förut anmärkt visar denna paragraf bland annat, huruledes jorduppodlingen fått ohejdadt göra intrång på Lapparnes betesmarker, och är det godt och väl, att såhunda inkräktade gamla renvägar nu skola kunna åter utläggas; men då detta medgifvande göres beroende deraf, att de fortfarande skola befinnas vara för Lapparne behöfliga, förlorar det redan hälften af sin betydelse, och ännu mer, derest, såsom sannolikt är, pröfningen af detta behöf uteslutande skall tillkomma Regeringen i det land,

der den stängda renvägen finnes. Då emellertid ifrågavarande lag har en internationel karakter, borde ock deraf följa, att i denna pröfning ombud från regeringarne på båda sidor skulle deltaga, och detta förbiseende är det, som jag nu ber om att få till protokollet anmärka. Jag skulle yrka återremiss, om ett sådant yrkande hade någon utsigt att vinna understöd, men derpå måste jag numera tvifla.

Herr von Koch: Jag hemställer om, då en anmärkning är gjord och då det icke torde vara lämpligt att här redigera en ny lydelse af någon paragraf, det icke vore bäst, att vi, i fall en gjord anmärkning icke blifvit på tillfredsställande sätt besvarad, måtte tillkännagifva, att vi icke äro nöjda med förslaget i den delen och för sådant ändamål besluta återremiss.

Herr Statsrådet Berg: Jag ber att i största korthet få besvara den näst siste talarens anmärkning. Jag tror, att när en rättighet skall göras gällande, så skall den myndighet, som eger att bestämma om saken, äfven pröfva densamma, och att således, när någon gör anspråk på, att en renväg skall upptagas, som är stängd, så vänder han sig till en myndighet, som pröfvar om hans påstående är befogadt. Att deremot stadga i lagen, att alla renvägar, äfven sådana som icke äro behöfliga, skola upptagas, det tror jag hvarken vara nödigt eller lämpligt.

Grefve Mörner, Oscar: I denna paragraf är föreskrifvet, att Lapparne icke få beröfvas sina gamla renvägar "genom rödning eller uppodling af jord eller uppförande af hägnader". Om åter sådana vägar stängas genom andra motiver eller sätt, som det mensklige snillet kan upptänka att förstöra vägar eller göra dem obrukbara, så finnes intet förbud deremot inbegripet i denna paragraf. Af denna anledning är jag mycket böjd att icke bifalla densamma, men jag vet ej huru jag skall göra dermed, ty då jag icke är i stånd att formulera en ny lydelse, så vet jag ej bättre än att yrka återremiss, ehuru jag måste tillstå, att jag ej heller förstår, hvartill en sådan skulle tjena.

Herr Faxe: Den siste ärade talaren har redan erkänt, att en återremiss skulle tjena till intet, och då hemställer jag ock, om det kan vara lämpligt att besluta en sådan. Jag hemställer tillika, om icke paragrafen för vanligt sundt förstånd är tillräckligt klar, och om det icke således vore skäl att utan vidare bifalla densamma.

Friherre De Geer: Skall granskningen af förslaget blifva så noggrann, som de mot denna paragraf gjorda anmärkningarne tyckas antyda, så förutser jag verkligen en ganska vidlyftig diskussion. En talare har sagt, att Lapparne skulle kunna beröfvas sina renvägar genom andra åtgärder än de, som finnos i denna paragraf omtalade. Jag ber härvid att få påpeka, att i paragrafen äro uppräknade de *lofliga* åtgärder, hvarigenom intrång skulle kunna ske i Lapparnes

rätt; andra olagliga medel att beröfva dem sina vägar, tror jag ej behöfva stå i denna lag omnämnda. Jag anhåller om bifall till paragrafen.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande §:en, dels återremiss deraf och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till §:en och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

§ 6.

Grefve Mörner, Carl Göran: Uti den af Kammaren antagna § 3 omförmäles, att de trakter, der Lapparne äro berättigade att beta, äro sådana som de af gammal sedvana hittills besökt. Jag kan icke föreställa mig, att till en trakt, som Lapparne af gammal sedvana besökt, icke skulle finnas en väg. Den förutsättning, hvarifrån andra momentet af § 6 utgår, eller att väg icke skulle finnas till ett distrikt, som skall indelas, antyder således, att man med distrikt menar något annat än hvad § 3 bestämmer, och att man afser med hela distriktsindelningen något annat, än ett skydd för Lapparnes gamla rättigheter. Tviflar man på att en sådan mening ligger i denna §, så får man en ytterligare bekräftelse derpå i sista momentet, der det säges, att det beror på Konungen att bestämma hvad som skall ingå i distriktet. Det kommer således icke i fråga att göra sig reda för, om det är ett distrikt som de af gammal sedvana besökt. Man uppställer en princip i § 3, men slår omkull den i § 6, hvilket, enligt hvad jag tror, icke kan anses som något särdeles lämpligt sätt att tillvägagå, ehuru jag är lika öfvertygad om, att Kammaren kommer att godkänna det.

Herr Nordström hördes häri instämma.

Herr Statsrådet Berg: Jag ber blott att få nämna, att då i § 3 omnämnes Lapparnes betesrätt i allmänhet, så talar § 6 om de trakter, som kunna indelas i distrikter, och der den gemensamma ansvarigheten kommer i fråga; och från dessa trakter äro icke ens utslutna sådana, der Lapparne förut ej haft rätt att beta.

Öfverläggningen förklarades slutad och § bifölls.

§ 7.

Bifölls.

§ 8.

Mom. a, b, c och d.

Biföllos.

Mom. e.

Herr Beckman: Vid detta moment anhåller jag, att få göra en anmärkning, nemligen icke i afseende på den pligt, som ålägges uppsyningsmannen att inställa sig vid besigtningar samt syner och värderingar i anledning af skada, som skett genom renar, utan med afseende på den rättighet, som här tillägges honom i momentets sista del, der det heter: "samt att, när vid förekommande rättegångar fråga uppstår om skyldighet för de under uppsyningsmannens tillsyn stående Lappar, att för uppkommen skada gemensamt ansvara, föra dessas talan, hvarvid han, om skäl dertill finnes, eger att å nämnde Lappars vägnar ingå förlikning angående såväl skadeersättning som syne- och rättegångskostnader."

Jag har redan, då det var fråga om lagen i allmänhet, erkänt, att jag finner ingen möjlighet att, derest man skall ordna hithörande förhållanden, undgå den visserligen betänkliga gemensamma ansvarigheten, och likaledes tror jag, att det ej är olämpligt, att uppsyningsmannen må få föra Lappens talan, men deremot anser jag det vara för långt gånget att utesluta rättigheten för enskilda att, då de så önska, infinna sig och få sin talan upptagen. Jag hoppas emellertid, att detta icke har varit meningen och därför vill jag icke heller i det afseendet framställa något yrkande. Hvad åter angår den rättighet, som här äfven tillerkännes uppsyningsmannen, att, utan afseende på hvad möjligen den egentligen målsegande Lappen kan hafva deremot att invända, likväl för hans räkning kunna ingå förlikning, så synes mig detta vara ett plus i tyugd på denna institution, som man alltför väl kunnat undvika, emedan den icke synes oafvisligen nödvändig. Det kan visserligen synas vara en obetydlig sak att ordna dessa Lappars förhållanden, men rätten är lika helig hvarhelst den kommer i fråga.

Om en sådan Lapp vill tala för sin egen räkning och möjligen kunde betinga sig billigare förlikningsvilkor än uppsyningsmannen och dock måste nöja sig med hvad denne för honom utträster, så synes mig detta vara en obillig och hård bestämmelse. Man kan visserligen invända, att när de äro underkastade målsmanskap och gemensam ansvarighet, så förutsätter det, att den skall vara utan undantag. Jag deremot inser icke, huru ett sådant undantag skulle kunna skada; principmässigt är hela förhållandet icke, och då man från detta påtvungna icke principmässiga förhållande gör ett undantag till principmässigheten, så kan jag icke se något ondt deruti, derest det kan ske utan att upphäfva stadgandena i öfrigt. Det är visserligen samnt, att genom en sådan åt enskilde medgifven rätt kan någon gång en förlikning icke komma till stånd, och att detta vore beklagligt, men det kan likaväl inträffa, att äfven rättegångar derigenom förebyggas, emedan det icke är otänkbart, att då det säges, att förlikning endast kan ingås, då skäl dertill finnas, så kunna tvister uppstå derom huruvida uppsyningsmannen verkligen med skäl

ingått förlikning. Jag får därför föreslå, i enlighet med min reservation, att här göres det tillägg: "*dock ej för Lapp, som själf närvarande sådan förlikning bestrider*". Hela momentet skulle således få följande lydelse:

"Uppsyningsman är pliktig:

e) att efter behörig kallelse inställa sig vid besigtningar samt syner och värderingar, hvilka anställas i anledning af skada, som någon uppgifver hafva blifvit honom af renar inom distriktet tillskyndad, samt att, när dervid eller vid förekommande rättegångar fråga uppstår om skyldighet för de under uppsyningsmannens tillsyn stående Lappar, att för uppkommen skada gemensamt ansvara, föra dessas talan, hvarvid han, om skäl dertill finnes, eger att å nämnda Lappars vägnar ingå förlikning angående såväl skadeersättning som syne- och rättegångskostnader; dock ej för Lapp, som själf närvarande sådan förlikning bestrider".

Detta är icke såsom mig synes mycket begärtdt, men det är dock så mycket, att om Lappen själf installer sig, så är hans talan icke förspild.

Herr Rydqvist: De rättigheter och skyldigheter, som den ifrågasvarande uppsyningsmannen har såsom Lappens ombud inom distriktet, äro i denna paragraf bestämda. Af det föredragna momentet framgår dock, liksom af hela detta lagförslag, att det är egentligen ett skydd för de bofasta Norrmännen emot Lapparne, som dermed afses. Uppsyningsmannen skall sålunda iakttaga Lapparnes rätt, när desse blifva anfäktade därför, att deras renar tillfogat Norrmännen någon skada, men jag saknar i detta moment, liksom i de öfriga, hvarje bestämmelse derom, att han äfven skall iakttaga Lapparnes rätt, när dessas renar blifvit misshandlade eller till och med ihjälripta af Norrmännens hundar. Det är efter min tanke alldeles icke *fair play*. Det är allmänt känt, att det finnes vissa slags hundar, hvilka dresseras för att vara egaren behjelpiga till vinnande af ett visst syftsmål. Sålunda har Lappen sina renhundar, hvilka äro mycket fogliga och beskedliga djur, som söka hålla renarne tillsammans, på samma sätt som vallhundarne göra med boskapen. Men det finnes andra slags hundar, hvilka, liksom de amerikanska blodhundarne hade till bestämmelse att rifva ihjäl Indianer, äro särskildt dresserade att bita renar. Jag kan icke förstå annat, än att man i denna lag bör bereda Lappen skydd för den betydliga skada, som härigenom kan förorsakas honom och därför vill jag ock påyrka, att ordalydelsen i denna paragraf mom. e må blifva följande:

"Uppsyningsman är pliktig:

e) att efter behörig kallelse inställa sig vid besigtningar samt syner och värderingar, hvilka anställas i anledning af skada, som någon uppgifver hafva blifvit honom af renar *eller hundar* inom distriktet tillskyndad, samt" etc.

Jag anhåller om proposition å detta förslag.

Herr von Sydow: I motsats mot den förste talaren anser jag betydelsen af hela uppsyningsmannabestyret till stor del bero derpå, att han eger rätt att ingå förlikning. Har han icke en sådan rätt,

så är hans befattning af föga vigt. Det föreslagna tillägget kan jag icke heller finna nödigt, ty om den rätte målseganden, den hvars renar gjort skadan, infinner sig vid besigtningen, så lär väl icke uppsyningsmannen kunna neka honom att sjelf ingå förlikning, om han så önskar.

Den siste talarens förslag åter, eller att uppsyningsmannen borde vara skyldig att sjelfmant söka befordra till bestraffning den, hvars hundar gjort skada på renarne, kan jag icke godkänna. Jag kan nemligen ej finna något giltigt skäl, hvarföre den, hvars renar blifvit skadade af hundar, skulle mindre i detta än alla andra fall vara skyldig att sjelf anställa talan om skadeersättning, utan kunna hvälfa denna skyldighet på en annan, hvarigenom uppsyningsmannabefattningen blefve ytterligare onerös.

Jag yrkar bifall till momentet.

Herr Nordström: Uti detta mom. e af 8 §:en förekommer äfven en afvikelse från de grundsatser, som vår egen och andra länders lagar noggrannt söka hålla vid makt. Jag menar den Lapparne uppsyningsman i distriktet här tillagda rättighet, att vid rättegångar om skada, för hvilken ersättning och ansvar skulle gemensamt kunna utkrävas af samtliga inom uppsyningsdistriktet då befintliga Lappar, icke allenast föra dessas talan, utan ock på deras vägnar ingå *förlikning* om skadeersättning och rättegångskostnader. Vår lag stadgar dock uttryckligen, att ingen fullmäktig för annan i en rättegång må saken förlika, utan att han hafver uttryckligen lof dertill. Vill man häremot invända, att uppsyningsmannen, som utses af Lapparne i distriktet genom val, eger uti sitt på detta val grundade konstitutorial erforderlig fullmakt äfven till förlikning, torde deremot få anmärkas, att enligt vår lag sjelfve Konungens ombudsman, ehuru försedd med konstitutorial på sin befattning, icke eger kronans rätt genom förlikning minska, och ej tvänne parter den tredjes, eller annans rätt; och allt detta på goda skäl, emedan förlikning för att komma till stånd, förutsätter eftergift eller minskning af yrkad rätt på endera eller båda sidor, och deröfver måste rättsegaren sjelf i första rummet få tillfälle att sig utlåta. Att döma af diskussionens gång hittills huser jag visserligen icke hopp, att denna min anmärkning skall komma att gillas af pluraliteten, men detta utgör icke för mig något hinder att nedlägga den i protokollet, såsom min åsigt om saken, yrkande jag för min del afslag å momentet.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till det förevarande momentet oförändradt; dels af Herr Beckman, att detsamma måtte antagas med följande, vid dess slut fogade tillägg: "dock ej för Lapp, som sjelf närvarande sådan förlikning bestrider"; dels af Herr Rydqvist, att momentet skulle bifallas endast med tillägg af orden: "*eller hundar*" efter ordet: "renar"; och dels slutligen, att momentet skulle af Kammaren afslås.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen proposition

på bifall till momentet oförändradt och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Mom. f.

Herr Rydqvist: I afseende på mom. f anser jag mig, i konsekvens med hvad jag förut föreslagit, böra hemställa om ett liknande tillägg, så att momentet skulle lyda så:

“f) att söka upptäcka genom hvilken eller hundar skada inom distriktet blifvit förorsakad etc.”

Jag vet på förhand, att detta icke kommer att af Kammaren gillas, men jag anhåller att få i protokollet intaget, att jag för min del ansett en dylik förändring af ordalydelsen vara af nöden.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit det af Herr Rydqvist gjorda yrkandet å bifall till momentet med tillägg af orden: “eller hundar” efter ordet: “renar;” framställdes proposition på bifall till momentet oförändradt och besvarades med ja.

§:ens slutmening.

Bifölls.

Uppå Herr Grefvens och Talmannens hemställan blef härefter Utlåtandets vidare föredragning uppskjuten till nästföljande sammanträde.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 4 e. m.

In fidem
O. Brakel.